

OBSAH

NA AKTUÁLNU TÉMU

- Juraj Lörinc, Claudia Ružičková / **Diskusné fórum Opravné položky podľa IFRS a Bazileja II z 3. novembra 2005 / 2**
prof. Ing. Karol Zalai, CSc. / **Vývoj výkonnosti slovenských podnikov / 5**
Ing. Asadullah Asadullah, PhD. / **Minimálna kapitálová požiadavka na krytie kreditného rizika podľa
Novej Bazilejskej dohody o kapitáli – Bazilej II – 3. časť / 9**
doc. Ing. Mária Klimiková, PhD., Ing. Dana Forišková, PhD., Ing. Martin Vovk, Ing. Martin Dávidek /
Sekundárny trh úverových pohľadávok v transformujúcich sa ekonomikách SR a ČR / 11

LEGISLATÍVA

- Mgr. JUDr. Peter Baláž, DESS-Master / **Predpoklady na použitie kolaterálu zabezpečeným veriteľom / 16**

POISŤOVNÍCTVO

- Ing. Darina Vološinová, Ing. Zuzana Bosáková, PhD., Ing. Eva Kafková, PhD. /
**Vývoj rozhodujúcich makroekonomických ukazovateľov a komerčného poisťovníctva
v krajinách V4 v rokoch 1995 – 2004 – Maďarská republika / 22**

POSTREHY – PODNETY

- doc. Ing. Marián Goga, CSc., Ing. Eva Kafková, PhD. /
65 rokov vysokoškolského ekonomického vzdelávania na Slovensku / 26
doc. Ing. Štefan Čarnický, PhD. / **Týždeň európskej vedy – Veda, výskum, inovácie / 28**

Z ARCHÍVU NBS

- Mgr. Andrea Leková / **Eskontná a hospodárska banka / 29**

RECENZIA

- Ing. Urban Kováč / **Financie a mena / 30**

INFORMÁCIE

- Z rokovania Bankovej rady NBS / 31**
Tlačové správy / 31 – 32

BIATEC

Odborný bankový časopis
december 2005

Vydavateľ: Národná banka Slovenska

Redakčná rada: Ing. Ivan Šramko (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barliková,
prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik,
Ing. Jozef Kreutz, doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,
doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová, doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia: šéfredaktorka: Mgr. Soňa Babincová
☎ 5787 2150, fax: 5787 1128

zástupkyňa šéfredaktorky: Ing. Alica Polónyiová
☎ 5787 2153

výtvarná redaktorka: Anna Chovanová
☎ 5787 2152

Adresa redakcie: Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC, Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia: ☎ 5787 2150
e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku: 21 Sk. Poštovné hradí predplateľ.

Ročné predplatné: 252 Sk

Tlač: i + i print, spol. s r. o.

Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia,
reklamácie, distribúcia: ☎ 5728 0368, fax: 5556 5535

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,

Pribinova 21, 819 46 Bratislava

e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 5. 12. 2005

Dátum vydania: 19. 12. 2005

Registračné číslo: MK SR 698/92

ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: Budova ústredia NBS v Bratislave.

Foto: Pavel Kochan

A full English-language version of this paper is available
on the web site of the National Bank of Slovakia:
<http://www.nbs.sk>

Anglická verzia časopisu je publikovaná na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska: <http://www.nbs.sk>

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek reprodukcie tohto
časopisu alebo jeho časti a iné publikovanie vrátane jeho elek-
tronickej formy nie sú povolené bez predchádzajúceho písom-
ného súhlasu vydavateľa.

DISKUSNÉ FÓRUM

OPRAVNÉ POLOŽKY PODĽA IFRS A BAZILEJA II Z 3. NOVEMBRA 2005

Juraj Lörinc, Claudia Ružičková
Národná banka Slovenska

Jedným z problémov, ktoré v súčasnej dobe v odbornej verejnosti bankového sektora Slovenskej republiky najviac rezonujú, je úprava ocenenia majetku bánk tvorbou opravných položiek od 1. januára 2006 už aj pre individuálne finančné výkazy, ako dôsledok aplikácie medzinárodných účtovných štandardov. Ako správne vytvárať opravné položky? Možno pri oceňovaní majetku podľa medzinárodných účtovných štandardov (IAS/IFRS) použiť aj niektoré prvky podľa Novej Bazilejskej dohody o kapitáli¹ (tzv. Bazileja II)? Presnejšie popísať a prípadne zodpovedať tieto otázky bolo snahou diskusného fóra zorganizovaného Národnou bankou Slovenska.

Diskusného fóra sa zúčastnilo okolo 150 účastníkov z celého bankového sektora, čo dokazuje aktuálnosť témy. Ako prezentujúci vystúpili zástupcovia auditorských spoločností (Deloitte Audit, s. r. o. a PricewaterhouseCoopers Audit, s. r. o., Praha), Národnej banky Slovenska a bankového sektora (VÚB, a. s., a Slovenská sporiteľňa, a. s.). Prezentácie na diskusnom fóre boli rozdelené do dvoch častí. V prvej časti vystúpili predstavitelia NBS a auditorských spoločností, druhá časť bola venovaná prezentáciám zástupcov uvedených bánk. Tento príspevok zhrňa základné body jednotlivých vystúpení na diskusnom fóre.²

Úvodná prezentácia J. Šefčíka z Národnej banky Slovenska bola venovaná všeobecnému popisu tvorby opravných položiek podľa medzinárodných účtovných štandardov. Obsah vystúpenia možno zhrnúť do nasledujúcich bodov:

- Základom pre použitie medzinárodných účtovných štandardov je nariadenie Európskeho parlamentu a Rady EÚ o uplatňovaní medzinárodných účtovných noriem³, ktoré ustanovuje, že spoločnosti, ktorých cenné papiere sa obchodujú na regulovaných trhoch v rámci EÚ, budú

od 1. 1. 2005 zostavovať konsolidované účtovné závierky podľa medzinárodných účtovných štandardov. Od roku 2003 bolo vydaných okolo 10 ďalších nariadení Európskej komisie, ktorými sa implementovali zmeny účtovných štandardov. Tieto nariadenia sú v slovenskej legislatíve premietnuté v zákone o účtovníctve⁴, pričom z jeho úpravy vyplýva, že všetky banky na Slovensku zostavujú aj svoje individuálne účtovné závierky podľa medzinárodných účtovných štandardov.

- Výsledkom prvého kroku algoritmu tvorby opravných položiek podľa medzinárodných účtovných štandardov sú nasledujúce skupiny pohľadávok: 1) pohľadávky individuálne významné a individuálne nevýznamné, na ktoré je individuálne vytvorená opravná položka, a 2) nevýznamné a významné pohľadávky, na ktoré nie je individuálne vytvorená opravná položka, čo značí, že tieto aktíva nemajú znaky znehodnotenia.

- Pohľadávky, na ktoré je vytvorená individuálna opravná položka, sa posudzujú individuálne do chvíle, kým je dôvod na zníženie hodnoty pohľadávky.

- Významné a nevýznamné pohľadávky, na ktoré nie je individuálne vytvorená opravná položka, sa posudzujú skupinovo, t. j. zisťuje sa, či existujú dôvody na tvorbu opravných položiek pre tieto pohľadávky ako skupinu – ide o tzv. portfóliovú tvorbu opravných položiek. Dôvodom na portfóliovú tvorbu opravných položiek môže byť napr. významný pokles očakávaných peňažných tokov za skupinu aktív, pričom tento pokles ešte nie je badateľný v jednotlivých položkách skupiny. Opravné položky sa pritom tvoria na skutočnosti, ktoré už nastali a nie na tie, ktoré pravdepodobne nastanú v budúcnosti, pričom pri určovaní výšky opravných položiek sa vychádza z minulej skúsenosti ako aj zo súčasných podmienok. Na základe uvedených skutočností boli pomocou príkladov a pripravených otázok prezentované dva okruhy problémov – prvý, čo je podľa IAS/IFRS znehodnotením skupiny aktív, a druhý okruh problémov sa týkal hlásenia o zatriedňovaní aktív a skutočnej kvalite klienta a jednotlivého aktíva.

Z. Letková z auditorskej spoločnosti Deloitte Audit, s. r. o., vo svojej prezentácii poukázala najmä na rozdiely

¹ <http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm>: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, A Revised Framework, Bank for International Settlements, Basel Committee on Banking Supervision, June 2004.

² Cieľom tohto príspevku nie je prezentovať názory prezentujúcich ani vysvetľovať problematiku tvorby opravných položiek z účtovného hľadiska, ale informovať odbornú verejnosť o priebehu diskusného fóra.

³ Nariadenie č. 1606/2002 Európskeho parlamentu a Rady EÚ z 19. júla 2002 o uplatňovaní medzinárodných účtovných noriem.

⁴ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení zákona č. 562/2003 Z. z. a v znení zákona č. 561/2004 Z. z.

medzi medzinárodným účtovným štandardom IAS 39 a Bazilejom II. Základným rozdielom medzi tvorbou opravných položiek podľa IAS 39 a očakávanou stratou v zmysle Bazileja II je, že v IAS 39 sa uvažujú vzniknuté straty a v Bazileji II očakávané straty.

Je pritom pochopiteľná snaha bánk o počítanie opravných položiek podľa pravidiel Bazileja II z dôvodu ich investícií do technológií umožňujúcich počítať očakávanú stratu. Otázkou však zostáva, ako sa k tomuto prístupu postaví audítor banky, ktorý bude overovať účtovnú závierku banky a ktorého úlohou je práve overenie súladu účtovnej závierky s medzinárodnými účtovnými štandardami.

Práve tento moment sa môže stať problematickým. Vyplýva to aj z niekoľkých rozdielov medzi dvoma skúmanými rámcami. Tie sa objavia pri dôkladnejšom porovnaní vzniknutej straty (ktorá je podkladom na vytvorenie opravnej položky) podľa medzinárodného účtovného štandardu IAS 39 a očakávanej straty podľa Bazileja II:

- samotný pojem vzniknutej a očakávanej straty,
- Bazilej II špecifikuje minimálny počet kategórií kreditného rizika na regulátorne účely, IAS/IFRS nie,
- pre zlyhanie je rozdielny časový horizont,
- Bazilej II na rozdiel od IAS/IFRS definuje zlyhanie,
- so stratou pri prvotnom vykázaní úveru sa narába odlišne,
- individuálny a skupinový prístup dvoch uvedených noriem sa odlišuje,
- definícia hodnoty existujúceho zabezpečenia je odlišná, a navyše sa zohľadňuje odlišným spôsobom,
- požiadavky na vykazovanie sú rozdielne,
- definícia kapitálu z účtovného a regulátorného hľadiska je odlišná,
- v účtovníctve sa odráža súčasná ekonomická situácia, pričom Bazilej II požaduje zohľadnenie cyklických ekonomických strát,
- angažovanosť pri znížení hodnoty je iná z hľadiska Bazileja II a iná z hľadiska IAS/IFRS,
- a nakoniec, výpočet miery straty sa takisto vykonáva odlišným spôsobom.

Z uvedeného je vidieť, že interakcia medzi oboma rámcami nie je taká veľká, ako by sa na prvý pohľad zdalo. Ak sa banka bude pri tvorbe opravných položiek pridržať rámca Bazileja II, audítor môže napríklad skúmať splnenie požiadaviek podľa medzinárodného účtovného štandardu IAS 39 pri 3 bazilejských parametroch: EAD (expozícia v momente zlyhania), LGD (strata v prípade zlyhania) a PD (pravdepodobnosť zlyhania). Navyše zostáva otvorenou otázkou, ako má banka postupovať pri tvorbe opravných položiek, keď na výpočet kapitálových požiadaviek plánuje používať štandardizovaný prístup, keďže uvedené 3 parametre sa používajú až pri výpočte kapitálovej požiadavky na kreditné riziko pokročilými metódami (IRB prístup).

Svoj názor na danú problematiku predniesol aj **P. Kríž** z audítorskej spoločnosti PricewaterhouseCoopers Audit,

s. r. o., Praha. Ako prvé riešenie pre banky uviedol možné vytvorenie dvoch modelov, a to jedného pre meranie kreditného rizika v zmysle Bazileja II a druhého pre výpočet opravných položiek podľa medzinárodného účtovného štandardu IAS 39. Takéto riešenie by však pre banky mohlo byť do veľkej miery nepraktické a drahé. Otázkou teda je, či a kde sa tieto modely teoreticky dajú prepojiť tak, aby sa využil synergický efekt vyplývajúci z podobnosti noriem.

Rozdiely medzi modelmi pre Bazilej II a IAS 39 vyplývajú v prvom rade z odlišného účelu týchto dvoch noriem, nakoľko každá má inú úlohu. Bazilej II je produktom regulátorov, ktorých prvoradou úlohou je ochrániť veriteľov banky. Model založený na Bazileji II je modelom očakávaných strát. Cieľom Bazileja II je zaistiť, aby banka mala dostatočné rezervy/opravné položky alebo kapitál na pokrytie očakávaných strát v priebehu ďalších 12 mesiacov. Naproti tomu model založený na IFRS je modelom vzniknutých strát. Cieľom IFRS je zaistiť, aby účtovná závierka k určitému dňu v súvahe adekvátne zobrazovala vzniknuté straty za dané obdobie.

Hlavnými teoretickými problémami implementácie IAS 39 takýmto spôsobom sú (okrem už spomenutých): prechod z modelu očakávaných strát na model vzniknutých strát, vykazovanie úrokových výnosov z úverov so zníženou hodnotou a diskontovanie opravných položiek k úverom. Modely navyše musia zahŕňať kritérium významnosti a banky musia mať objektívny dôkaz o znížení hodnoty pohľadávky alebo portfólia pohľadávok, na ktoré tvoria opravnú položku. Dôležitým je aj používanie spätného testovania, t. j. pravidelného preskúmavania výsledkov v porovnaní s odhadmi, a to na účel eliminácie rozdielov medzi odhadnutým znížením hodnoty a skutočnými stratami, čo platí tak pre model použitý na potreby Bazileja II, ako aj pre model, použitý v účtovníctve podľa medzinárodného účtovného štandardu IAS 39. Dôležitým detailom, ktorý síce vyplýva z účelu, ale často sa zanedbáva, je definícia pravdepodobnosti zlyhania (PD) podľa Bazileja II, v ktorej sa táto pravdepodobnosť odhaduje dopredu na obdobie 12 mesiacov, a nie až do konca životnosti pohľadávky.

S implementáciou modelov je ďalej spojené veľké množstvo praktických problémov, ako napr.:

- určenie portfólií s rovnakými rizikovými charakteristikami,
- narábanie s nečerpanými úverovými rámcami,
- narábanie s pohľadávkami s variabilnou úrokovou sadzbou,
- určenie a zohľadnenie reálnej hodnoty zaistenia pohľadávok,
- definícia individuálne významných pohľadávok,
- identifikácia objektívnych dôkazov o zníženej hodnote portfólia.

Je takisto potrebné odlíšiť straty, na ktoré banka musí, a na ktoré nesmie tvoriť opravné položky.

Druhú časť diskusného fóra otvoril **M. Augustín** z VÚB, a. s., ktorý je v súčasnosti aj predsedom Komisie pre bankové účtovníctvo Asociácie bánk. IAS 39 je účtovným štandardom, nie manažérskym, a nedefinuje, ktorý model je dobrý a ktorý zlý. Z terminologického hľadiska v tomto štandarde navyše neexistuje rozdiel medzi finančným aktívom a skupinou finančných aktív. Prezentujúci oponoval predchádzajúcim rečníkom v otázke výberu položky z portfólia skupinovo posudzovaných položiek v prípade, že sa identifikuje individuálne znehodnotenie – nemusí byť nutné takúto pohľadávku vybrať z portfólia a tvoriť na ňu individuálnu opravnú položku, naopak, malo by byť možné ju v portfóliu ponechať a nutnú tvorbu opravnej položky pokryť portfóliovou opravnou položkou.

M. Augustín vo svojej prezentácii ďalej predstavil pohľad na pohľadávku z hľadiska rozhodovania podľa medzinárodného účtovného štandardu IAS 39, opäť akýsi algoritmus posúdenia pohľadávky. Toto rozhodovanie má 4 roviny: prvou je objektívny dôkaz a významnosť pohľadávky (v IAS spomínaná materialita pritom môže byť rôzna pre rôzne banky), druhou je metóda hodnotenia zhoršenia a treťou a štvrtou rovinou je zaznamenanie straty zo zhoršenia kvality pohľadávky na individuálnej alebo skupinovej úrovni. Analýza diskontovaných peňažných tokov (*cash-flowov*) je pritom aplikovaná na všetky budúce očakávané cash-flowy vrátane relevantných odhadov pre obdržaný kolaterál, pričom na diskontovanie sa použije pôvodná efektívna úroková miera pohľadávky.

Prezentácia **K. Krivanskej** z VÚB, a. s., bola zameraná skôr prakticky, bola venovaná aplikácii teórie Markovových reťazcov na meranie zníženia hodnoty portfólia. Základným predpokladom tejto teórie je nezávislosť odhadu zníženia hodnoty na konkrétnom minulom vývoji portfólia, tento odhad vyplýva len zo súčasného stavu portfólia, pričom zohľadňuje štatistické parametre z minulosti. V prezentácii odznelo, že individuálne nevýznamné finančné aktíva sa budú posudzovať na portfóliovom základe, a individuálne opravné položky sa budú tvoriť len na individuálne významné úvery, pre ktoré existuje dôkaz o znehodnotení.

Pri vývoji konkrétneho postupu výpočtu portfóliových opravných položiek bolo jednou z požiadaviek, aby sa pri výpočte čo najpresnejšie zachytávali očakávané alebo budúce straty za predpokladu, že sa kvalita konkrétneho portfólia v blízkej budúcnosti bude podobať jeho kvalite v minulosti. Kľúčovými boli teda otázky kvality a dostupnosti údajov o portfóliu banky. Bol využitý existujúci dátový sklad a model bol zosynchronizovaný s modelom materskej spoločnosti. Na testovanie výsledkov bolo použité spätné testovanie a tzv. boot-strapping, čo je simulčná metóda použitá v tomto prípade na testovanie stability matice prechodu z jedného teoretického stavu portfólia do druhého.

Na záver diskusného fóra vystúpili so svojou prezentáciou predstavitelia Slovenskej sporiteľne, a. s., – **M. Schmid** a **R. Harvánková**. Ich prezentácia bola venovaná informáciám z konferencie „IFRS prax v bankovom sektore 2005“ konanej 19. a 20. októbra 2005 v Amsterdame.

V prezentácii boli spomenuté hlavné rozdiely a princípy IAS 39 a Bazileja II, ktoré sa významne neodlišovali od rozdielov spomenutých predchádzajúcimi rečníkmi, ako aj dôvody na individuálne a skupinové hodnotenie. Portfóliové opravné položky sa môžu vykázať jedine vtedy, ak existuje objektívny dôkaz o znížení hodnoty portfólia pohľadávok, alebo stratová udalosť v portfóliu, ktorá sa už stala, pričom nemožno tvoriť opravnú položku na portfólio, v ktorom sa ešte len očakáva zníženie hodnoty alebo vznik stratovej udalosti. Navyše, portfóliá môžu byť považované za znehodnotené iba v prípade významnej pravdepodobnosti, že aktíva budú v budúcnosti individuálne znehodnotené. V prípade používania ratingového systému spĺňajúceho požiadavky pokročilého bazilejského prístupu na meranie kreditného rizika (IRB prístup) by malo byť možné považovať za skupinovo znehodnotené portfóliá tie, ktoré majú najhorší rating spomedzi portfólií, v ktorých nie je identifikované zlyhanie.

Ďalej bola prezentovaná možná metóda výpočtu pre skupinové opravné položky. Hlavné parametre výpočtu by boli tie, ktoré používa Bazilej II, okrem toho, že pravdepodobnosť zlyhania by bola kumulovaná do splatnosti. Strata do splatnosti by sa vypočítala rovnako ako očakávaná strata v Bazileji II s tou výnimkou, že by sa pravdepodobnosť zlyhania podľa Bazileja II (ktorá je len s horizontom 1 roka) nahradila pravdepodobnosťou zlyhania do splatnosti pohľadávky. Pritom je možné povedať, že straty zo zníženia hodnoty vykázané na skupinovom základe predstavujú prechodný krok až do identifikácie strát zo znehodnotenia individuálnych aktív v skupine finančných aktív, ktoré sú skupinovo hodnotené na zníženie hodnoty.

Diskusné fórum nedalo jednoznačné odpovede na otázky položené na úvod. Je však možné konštatovať, že všetky zúčastnené strany vyjadrili svoje pohľady na problematiku, pričom došlo k istému zblíženiu názorov. Ukázalo sa ale, že rozdielov medzi Bazilejom II a IAS/IFRS je veľa, a nie je možné jednoducho použiť konkrétne výsledky z jedného modelu v modeli druhom. Synergiu je možné bezosporu využiť pri zbieraní zdrojových dát použitých v oboch oblastiach a pri patričnom zohľadnení popísaných rozdielov je možné preniesť aj niektoré číselné charakteristiky. Nakoniec však pri všeobecnosti oboch noriem bude určite potrebná vzájomná komunikácia v prvom rade medzi bankami a ich externými audítormi, pokiaľ ide o oblasť IAS/IFRS, pričom regulátor bude mať v oblasti opravných položiek až sekundárnu úlohu. Významným zistením pre mnohých účastníkov diskusného fóra bol i fakt, že nie sú jediní, kto má s novými účtovnými štandardmi problém pri praktickej aplikácii.

VÝVOJ VÝKONNOSTI SLOVENSÝCH PODNIKOV

prof. Ing. Karol Zalai, CSc., Ekonomická univerzita v Bratislave

V čísle 9/2005 tohto časopisu sa kolektív autorov zaoberá výsledkami konvergenčného procesu slovenskej ekonomiky pri jej začleňovaní do ekonomiky EÚ¹. Autori vo svojom článku prezentujú poznatok, že: ...“podniková sféra ... zvyšuje výkonnosť a upevňuje svoju ekonomickú stabilitu. Tento trend je viacročný. Postupne rastie podiel ziskových podnikov a klesá podiel stratových ... znižuje sa doba obratu podnikových aktív a rastie pridaná hodnota.“ Autor tohto príspevku súhlasí s citovanou tézou a vo svojom článku ju rozvádza a dokladá štatistickým materiálom. Článok svojou koncepciou a obsahom nadväzuje na iný článok autora, uverejnený v číslach 8 a 9 z roku 2003 pod názvom „Blýska sa na lepšie časy?“.

Argumentácia, hodnotenie a jeho vyústenie do adekvátnych záverov si vyžadujú spoľahlivé a relevantné informácie reprezentujúce dostatočne početné súbory podnikov. Tieto údaje poskytla autorovi firma INFIN, spol. s r.o., ktorá vydáva na trhu už známu publikáciu „Stredné hodnoty finančných ukazovateľov ekonomických činností v Slovenskej republike“ za jednotlivé roky.²

Analyzovaný súbor podnikov

Súbor podnikov, ktorých výsledky slúžia na formulovanie zovšeobecňujúcich stanovísk, obsahuje niekoľko tisíc podnikov predstavujúcich okolo 80 – 90 % z podnikov registrovaných v Obchodnom registri, účtujúcich v podvojnóm účtovníctve podľa účtovnej osnovy pre podnikateľov, čo je štatisticky významná množina. Okrem istoty v tomto smere je dôležité poznať aj štruktúru súboru a jej vývoj.

Zmeny zvolených ukazovateľov vypovedajúcich o reprezentatívnych výsledkoch (napr. priemerných) daného súboru môžu okrem zmien v ich vecnej podstate spôsobiť tiež zmeny v štruktúre súboru. Súvisí to napr. s rozdielnou investičnou náročnosťou výrobných a služby poskytujúcich

Tab. 1 Štruktúra súboru podľa právnej formy

(v %)

Rok	Početnosť súboru	Právna forma					
		Štátny podnik	Akciová spoločnosť	Spol. s r. o.	Družstvá	Fyzické osoby v OR	Iné
1999	39 162	0,31	8,31	79,86	3,19	2,23	6,10
2000	43 415	0,29	8,16	80,67	2,82	2,05	6,01
2001	47 004	0,24	7,76	80,66	2,64	1,60	7,10
2002	44 471	0,20	7,14	82,29	2,56	1,30	6,51
2003	44 855	0,12	6,63	82,92	2,20	0,97	7,16
2004	44 672	0,09	6,07	85,04	2,08	0,74	5,98

Poznámka: V stĺpci „iné“ sú subjekty s neuvedenou právnou formou, ostatné fyzické osoby a iné subjekty.

podnikov, čo môže niektoré ukazovatele (napr. obratovosti) ovplyvniť.

Vývoj analyzovaného súboru podnikov a zmeny v jeho štruktúre podľa právnej formy, predmetu činnosti a veľkosti v analyzovanom období rokov 1999 až 2004 charakterizujú údaje uvedené v tab. č. 1, 2 a 3. Dĺžka analyzovaného obdobia bola volená tak, aby sa spoľahlivo prejavili vývojové tendencie a súčasne zachovala prehľadnosť údajov.

Z právnych foriem sa dynamicky vyvíjajú len spoločnosti s ručením obmedzeným. Všetky ostatné právne formy zaznamenávajú znižovanie ich podielu.

Čo sa týka štruktúry podľa predmetu činnosti, zaznamenávame pokles podielu výrobných a veľkoobchod-

Tab. 2 Štruktúra súboru podľa predmetu činnosti

(v %)

Rok	Početnosť súboru	Predmet činnosti				
		Výroba	Veľkoobchod	Maloobchod	Služby	Nezaradené
1999	39 162	27,53	27,70	14,09	30,26	0,42
2000	43 415	26,58	27,64	14,35	31,17	0,26
2001	47 004	25,80	26,82	14,02	32,10	1,26
2002	44 471	26,24	24,63	13,69	33,75	1,69
2003	44 855	24,91	23,36	14,26	35,10	2,37
2004	44 672	24,66	22,03	15,42	36,48	1,41

¹ Ing. Zora Kominková, CSc., Ing. Tibor Lalinský, Mgr. Martin Šuster, PhD.: Analýza konvergenencie slovenskej ekonomiky k Európskej únii. BIATEC, č. 9/2005.

² Túto publikáciu pôvodne vydávalo Bankové zúčtovacie centrum Slovenska, a. s., od r. 2002 je jej vydavateľom INFIN, s. r. o. Autor ďakuje Ing. Markovej a Ing. Bakošovej, pracovníckam INFIN, s. r. o., za poskytnutie údajov o podnikoch.

Tab. 3 Štruktúra súboru podľa veľkosti (v %)

Rok	Početnosť súboru	Kategória		
		Malé podniky	Stredné podniky	Veľké podniky
1999	39 162	91,22	3,52	5,26
2000	43 415	91,85	3,22	4,93
2001	47 004	91,83	3,21	4,96
2002	44 471	92,12	3,20	4,68
2003	44 855	92,35	3,05	4,60
2004	44 672	92,55	2,90	4,55

Poznámka: Do kategórie malé podniky patria podniky s majetkom do 50 mil. Sk, do kategórie stredné podniky patria podniky s majetkom od 50 do 150 mil. Sk a do kategórie veľké podniky patria podniky s majetkom nad 150 mil. Sk.

ných podnikov a podstatný rast podielu podnikov poskytujúcich služby. Zvyšuje sa podiel podnikov menej náročných na vybavenie dlhodobým hmotným majetkom a nenáročných na zásoby.

Mierne rastie podiel malých podnikov, klesá podiel stredných a veľkých podnikov. I táto skutočnosť pôsobí na vývoj niektorých ďalej uvádzaných ukazovateľov.

Po viacstrannom zoznámení sa so súborom podnikov a vývojom jeho štruktúry zaujmeme stanovisko k téze „rastie podiel ziskových podnikov“.

Vývoj polohy prvého ziskového podniku v súbore

Pre vyjadrenie frekvencie výskytu ziskovosti, resp. stratovosti podnikov sme zvolili jednoduchý postup spočívajúci v identifikácii poradia prvého podniku vykazujúceho kladný výsledok hospodárenia. Relevantné údaje sú v tabuľke č. 4.

Tab. 4 Poloha prvého ziskového podniku

Rok	Početnosť súboru	Poradie prvého ziskového podniku	Percentuálne vyjadrenie postavenia prvého ziskového podniku v súbore
1999	39 162	24 572	62,74 %
2000	43 415	27 113	62,45 %
2001	47 004	26 106	55,54 %
2002	44 471	23 088	51,92 %
2003	44 855	23 841	53,15 %
2004	44 672	21 684	48,54 %

Tento jednoduchý postup veľmi výstižne znázorňuje vývoj ziskovosti podnikov. Ak v roku 1999 boli takmer dve tretiny podnikov súboru mimo oblasti tvorby zisku (vykazovali stratu, resp. neutrálny výsledok hospodárenia), v roku 2004 dosahuje zisk už viac ako polovica podnikov súboru. Vývoj k ziskovosti je pritom veľmi plynulý a presvedčivý. Téza, opodstatnenosť ktorej chceme verifikovať, je teda pravdivá.

Zisk je dôležitým vlastným, interným zdrojom financovania podniku. Dáva o jeho finančnej situácii dôležitú výpoveď. Nie je však jediným parametrom, na ktorý pri jej hodnotení prihliadame. Všestranné posúdenie finančnej situácie podniku (podnikov) berie do úvahy viacero charakteristík a výsledky v nich dosiahnuté sprostredkujú zvyčajne pomerové finančné ukazovatele.

Vývoj vybraných pomerových finančných ukazovateľov

Pomerové finančné ukazovatele sú štandardne konštruované tak, aby charakterizovali schopnosť podniku:

a) vyrovnávať sa so svojimi krátkodobými záväzkami ich konfrontáciou s likvidným majetkom. Vypovedajú o tom ukazovatele likvidity;

b) využívať viazaný majetok v záujme splnenia ziskového cieľa. To predpokladá jeho primeranú obratovosť (viazanosť) a tú charakterizujú ukazovatele aktivity;

c) stabilne fungovať na trhu. Stabilita podniku vo veľkej miere závisí od štruktúry finančných zdrojov podniku. Vypovedajú o nej preto ukazovatele zadlženosti;

d) zhodnocovať spotrebované a viazané vstupy reprodukčného procesu. O tom vypovedajú ukazovatele rentability, ktoré považujeme za charakteristiku výkonnosti podnikov.³

Pri výbere ukazovateľov sme sa rozhodli pre ukazovatele typické pre charakteristiku jednotlivých stránok finančnej situácie a ich prínos pre potvrdenie poznatku autorského kolektívu (citácia v úvode článku). Ukazovatele (ich konštrukciu pre všeobecnú známosť detailnejšie nepopisujeme) a ich hodnoty v jednotlivých rokoch analyzovaného obdobia sú (so zaokrúhlením na dve desiatinné miesta) uvedené v tabuľke č. 5.

Na charakteristiku výsledkov priemerného podniku sme použili medián (Me). Je to prostredná hodnota štatistického radu usporiadaného podľa veľkosti. Medián je vhodnejší ako (vážený) aritmetický priemer pre vyššiu odolnosť voči extrémnym hodnotám.

O schopnosti podniku hradiť svoje záväzky vypovedajú ukazovatele L_2 (likvidita druhého stupňa) a L_3 (likvidita tretieho stupňa). Vývoj hodnôt ukazovateľov je veľmi pozitívny, vypovedá o zvyšujúcej sa spôsobilosti priemerného (mediánového) podniku splatiť svoje záväzky (krátkodobé). Je to potešujúci poznatok, umocňuje ho ešte poznanie, že v prípade ukazovateľa L_2 sa jeho hodnota zvyšuje i pri rastúcom podiele maloobchodných podnikov (s nízkym stavom pohľadávok) a v prípade ukazovateľa L_3 s dynamicky rastúcim podielom podnikov služieb (nenáročných na zásoby).

³ V článku neuplatňujeme iné novšie kritériá podnikovej výkonnosti, ako sú napr. EVA, RONA, CFROI a pod. pre absenciu údajov potrebných na ich konštrukciu.

Tab. 5 Vývoj vybraných finančných ukazovateľov podnikov SR v rokoch 1999 – 2004

Rok	Početnosť súboru	Štatistická charakteristika Me	Ukazovateľ									
			L ₂	L ₃	T/AKT	DS POH OS	DS ZAV OS	CZA	TZ	ROE	ZUD/T	Podiel PH v tržbách
1999	39 162	Me	0,86	1,05	0,99	47,60	75,08	80,45	105,25	-1,52	-0,40	11,74
2000	43 415	Me	0,88	1,06	1,00	44,95	66,15	79,78	116,76	-1,45	-0,53	11,83
2001	47 004	Me	0,90	1,07	1,09	42,61	59,17	79,14	45,70	0	0,22	12,20
2002	44 471	Me	0,90	1,09	1,14	41,36	53,83	77,36	33,01	0	0,48	12,90
2003	44 855	Me	0,96	1,14	1,07	42,84	50,50	74,55	38,47	0	0,29	12,63
2004	44 672	Me	1,01	1,21	1,03	41,98	45,79	68,92	22,62	0,86	0,78	13,61
Merná jednotka			koef.	koef.	obrat	deň	deň	%	rok	%	hal.	%

Priemerný podnik je schopný pokryť svojím obežným majetkom všetky krátkodobé záväzky.

O využití (obratovosti) majetku vypovedajú ukazovatele obrát aktív (T/AKT), doba inkasa pohľadávok z obchodného styku (DS POH OS) a doba splatnosti záväzkov z obchodného styku (DS ZAV OS).

Ukazovateľ obrát aktív je konštruovaný tradične, predpokladáme, že aktíva = majetok. Podľa zákona o účtovníctve 431/2002 Z. z. to tak nie je (aktíva = majetok + iné aktíva), ale toto nepodstatné zjednodušenie prispieva k vecnej zhode v konštrukcii ukazovateľa počas celého analyzovaného obdobia. Zaujímavý je vývoj obrátovosti – do roku 2002 výrazne rastie. V tomto roku uskutočnil majetok 1,14 obrátu, čo inými slovami znamená, že z jednej koruny majetku získal priemerný podnik 1,14 Sk tržieb. V ďalších dvoch rokoch dochádza k poklesu obrátovosti. Aj to má však na svedomí legislatívna zmena. Od roku 2003 sa do majetku podniku zahŕňa i majetok prenajatý formou finančného lízingu. Výrazná zmena (zväčšenie) menovateľa zlomu spôsobila zníženie výslednej hodnoty.

O lepšom využití majetku majúceho podobu krátkodobých pohľadávok z obchodného styku a tiež o konsolidácii pomerov v odberateľsko-dodávateľských vzťahoch vypovedajú ďalšie dva ukazovatele. Inkaso pohľadávok i splácanie záväzkov sa skrátili („zrovnali“), úhrada záväzkov je len o necelé štyri dni dlhšia ako inkaso pohľadávok. Vývoj všetkých troch ukazovateľov vypovedá o rastúcom využití majetku.

Veľmi dôležitou charakteristikou finančnej situácie podniku je štruktúra finančných zdrojov. Závisí od nej stabilita podniku. V našej analýze o nej vypovedajú ukazovatele celková zadlženosť aktív (CZA) a tokové zadlženie (TZ).

Celková zadlženosť priemerného podniku sa počas celého obdobia znižuje a v roku 2004 klesla pod 70 %. Táto hodnota sa považuje v európskom (kontinentálnom) priestore za hornú hranicu pre použitie cudzích zdrojov.⁴ Slovenský priemerný podnik tomuto nároku už vyhovuje. O veľmi pozitívnom vývoji v zadlženosti

vypovedá tiež hodnota horného kvartil (HK).⁵ V rokoch 1999 – 2003 mal HK hodnotu vyššiu ako 100. To znamená, že viac ako štvrtina podnikov súboru mala záporné vlastné imanie. V roku 2004 klesla úroveň HK na 98,2 %, podiel podnikov so záporným vlastným imaním sa podstatne znížil.

Zlepšuje (skraca) sa i schopnosť podniku splatiť cudzie zdroje. Túto schopnosť charakterizuje ukazovateľ TZ, ktorého vývoj kopíruje vývoj zadlženosti podniku. Počet rokov potrebných na vrátenie cudzích zdrojov sa podstatne skrátil. Možno konštatovať, že štruktúra finančných zdrojov podniku sa dostáva do normálu a priemerný slovenský podnik sa stáva stabilnejším.

Vývoj v likvidite, aktivite i zadlženosti sa premieta do ukazovateľov rentability. Tieto „zhŕňajú“ predchádzajúce výsledky do syntetickej podoby a považujeme ich preto za súhrnné vyjadrenie podnikovej výkonnosti. Výber ukazovateľov rentability sme podriadili úsiliu prezentovať vplyv externých a interných činiteľov, ktoré na rentabilitu pôsobia, čomu je venovaná posledná časť príspevku.

Vývoj výkonnosti podniku preto reprezentujú ukazovatele rentabilita vlastného kapitálu (ROE), rentabilita tržieb vyčíslená zo zisku pred zdanením a odpočítaním úrokov (ZUD/T) a podiel pridanej hodnoty na tržbách (PH/T).

Všetky tri ukazovatele vykazujú pozitívny vývoj. Rentabilita vlastného kapitálu sa dostala z červených čísel do čiernych. Pozorný čitateľ môže vidieť určitý rozpor medzi údajmi v tabuľkách č. 4 a 5. Prvý ziskový podnik v rokoch 2001 – 2003 je za polovicou počtu podnikov súboru. Tomu by zodpovedali záporné hodnoty mediánov. Oni také aj v skutočnosti sú, nachádzajú sa však ďaleko za desatinou čiarkou a v prípade zaokrúhľova-

⁴ To platí ako všeobecné pravidlo. V individuálnom prípade ekonomicky silný, výkonný podnik s dobrými vyhliadkami do budúcnosti môže túto hranicu i prekročiť.

⁵ Hodnoty kvartilov (horný a dolný) pri ostatných ukazovateľoch neuádzame.

nia ich možno zaokrúhliť len na nulu. Tendencia vývoja ukazovateľa ROE je dobrá, skrýva sa za ňou rastúce zhodnotenie vlastného kapitálu.

Rentabilita tržieb má rovnaký trend. Koruna tržieb pri-náša od roku 2001 kladný a zvyšujúci sa podiel (hrubého) zisku, zatiaľ čo prvé dva roky sú spojené so stratou.

Tretí ukazovateľ, podiel pridanej hodnoty na tržbách, bezprostredne súvisí s východiskovým citátom, ktorý chceme verifikovať. Vývoj ukazovateľa dáva za pravdu citovaným autorom, keď konštatujú, že: "...rastie pridaná hodnota". Čo to však znamená? Poučenie založíme na obsahu ukazovateľa. Vyčíslíť ho možno na základe údajov Výkazu ziskov a strát a jeho obsah vyjadruje rovnica:⁶

$$\text{pridaná hodnota} = \text{obchodná marža} + \\ + \text{výroba} - \text{výrobná spotreba.}$$

Ukazovateľ tak vypovedá o hospodárnosti podnikovej činnosti a jej vývoji. Rast podielu pridanej hodnoty na tržbách charakterizuje rast hospodárnosti opierajúci sa o množstvo faktorov, ako sú skvalitnenie normatívnej základne podniku, zvýšenie technologickej disciplíny, výroba sofistikovanejších produktov atď. Žiaduci je jednoznačne rast podielu pridanej hodnoty na tržbách (výnosoch) a ten je v prípade priemerného slovenského podniku počas celého analyzovaného obdobia potesujúcou realitou.

Na rast podnikovej výkonnosti a dobrú finančnú situáciu podnikov pôsobí rad činiteľov. Pri analýze ich vplyvu tieto činitele možno členiť i podľa kompetenčných možností podniku. Sú také, ktoré podnikový manažment môže bezprostredne a významne ovplyvniť, a to interné (subjektívne) činitele. Sú ale i také, ktoré ovplyvniť nemôže, keďže pôsobia zvonku, teda externé (objektívne) činitele. Záverečnú časť analýzy venujeme ich vplyvu.

Externé a interné činitele ROE

Poznanie vplyvu externých a interných činiteľov založíme na rozšírení druhej Du Pontovej rovnice takto:

$$ROE = \frac{Z}{VK} = \frac{ZUD}{T} \times \frac{ZD}{ZUD} \times \frac{Z}{ZD} \times \frac{T}{AKT} \times \frac{AKT}{VK}$$

interné externé činitele

K interným činiteľom patria rentabilita tržieb z hrubého zisku (ZUD/T), obrat aktív (T/AKT) a finančná páka (AKT/VK). Prostredníctvom týchto činiteľov a ich pozitívneho vývoja môže manažment pôsobiť na žiaduci

vývoj rentability. V predchádzajúcej časti sme uviedli číselné údaje a komentár k nim. Konštatovali sme pozitívny vývoj rentability tržieb, obratu aktív i zadĺženosti. Vývoj obratu aktív bol ovplyvnený (skreslený) zmenou vo vykazovaní majetku. Ukazovateľ zadĺženosti (CZA) i v rozklade použitý ukazovateľ finančnej páky (AKT/VK) sú substitučné ukazovatele a majú prakticky identickú výpoveď o štruktúre finančných zdrojov.

Externými činiteľmi sú úroková redukcia zisku, vyjadrujúca hladinu ceny cudzích zdrojov (ZD/ZUD) a daňová redukcia zisku (Z/ZD), vypovedajúca o daňovej záťaži podnikových príjmov. Oba činitele sú v kompetencii decíznych orgánov – Národnej banky Slovenska, resp. vlády SR, a podnikový manažment ich nemôže ovplyvniť. Číslami si teraz zdokumentujeme, aké podmienky na zvyšovanie rentability podnikov vytvárajú tieto vrcholové orgány štátu.⁷

Tab. 6 Vývoj daňového a úverového zaťaženia priemerného slovenského podniku (v %)

Rok	Početnosť súboru	Úroková redukcia zisku ZD/ZUD	Daňová redukcia zisku Z/ZD
2001	47 004	55,81	46,96
2002	44 471	54,89	34,09
2003	44 855	78,99	77,17
2004	44 672	77,17	68,71

Prelomovým je rok 2003. Dochádza v ňom k významnému znižovaniu ceny cudzích zdrojov a úrokovej záťaže. Na raste podielu disponibilného zisku podnikov sa pozitívne prejavuje aj znižovanie sadzby dane z príjmu. Možno teda konštatovať, že i vývoj externých činiteľov sa podieľa na vývoji výkonnosti podnikov pozitívne a podporuje jej zvyšovanie.

Zhrnutie

Skutočnosti prezentované v článku vypovedajú o konsolidácii finančnej situácie slovenských podnikov a raste ich výkonnosti. Dochádza k prepojeniu makro- a mikroúrovne a dobré národohospodárske výsledky sú podporované i podnikovohospodárskou sférou. S ohľadom na to, že tieto tendencie sú viacročné, môžeme konštatovať, že sa „blýska na lepšie časy“.

⁶ Podrobnejšie monografia Zalai, K. a kol.: Finančno-ekonomická analýza podniku. SPRINT Bratislava 2002 (štvrté vydanie).

⁷ Pri výpočte hodnôt ukazovateľov sa uplatnil takýto postup: za každý podnik súboru sa vyčíslili hodnoty Z, ZD a ZUD, ktoré sa následne kumulovali za celý súbor. Zo získaných kumulovaných hodnôt sa vyčíslili relácie ZD/ZUD a Z/ZD. K dispozícii boli údaje len za posledné štyri roky analyzovaného obdobia. I to však umožňuje prezentovať výraznú zmenu v makroekonomických determinatoch pôsobenia podnikov.

MINIMÁLNA KAPITÁLOVÁ POŽIADAVKA NA KRYTIE KREDITNÉHO RIZIKA PODĽA NOVEJ BAZILEJSKEJ DOHODY O KAPITÁLI – BAZILEJ II

3. časť

Ing. Asadullah Asadullah, PhD.
Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Pokračovanie z čísla 11/2005

Bazilejský výbor bankového dohľadu Banky pre medzinárodné zúčtovanie – The Bank for International Settlements (BIS) bol založený v roku 1975 s cieľom zabezpečenia stability bankového sektora vo svete.

Na tento účel vyvíja prístupy, metódy a pravidlá obozretného podnikania komerčných bánk.

Prvá ucelená koncepcia tohto výboru bola schválená v roku 1988 pod názvom Bazilejská dohoda o kapitáli – Basel Capital Accord (BCA) označovaná aj ako Basel I (Bazilej I). Uvedený dokument vytvára až do súčasnosti základ činnosti a pravidiel národných regulátorov vo svete. Vzhľadom na nové trendy finančných trhov a prístupov v riadení rizík začal bazilejský výbor v roku 1999 rozsiahly medzinárodný konzultačný proces revízií BCA. Výsledky tohto päťročného úsilia, konzultácií a kompromisov vyústili do Novej Bazilejskej dohody o kapitáli – New Basel Capital Accord (NBCA) označovanej aj ako Bazilej II, ktorá bola schválená 26. júna 2004 s účinnosťou od roku 2007. Schválenie Bazileja predstavuje ďalší krok k zjednoteniu pravidiel bankového dohľadu a k zvýšeniu stability a transparentnosti bankového systému vo svete.

Pohľadávky voči malým a stredným podnikom

IRB prístup zvyhodňuje podniky s ročným obratom pod 50 mil. eur nižšou rizikovou váhou. Toto zníženie rizikovej váhy sa zabezpečuje pomocou zníženia hodnoty korelácie s faktorom systémového rizika, t. j. $R(PD)$, a to podľa vzťahu:

$$R = 0,12 \cdot \frac{1 - e^{(-50 \cdot PD)}}{1 - e^{-50}} + 0,24 \cdot \left(1 - \frac{1 - e^{(-50 \cdot PD)}}{1 - e^{-50}}\right) - 0,04 \cdot \left(\frac{S - 5}{45}\right) \quad (9)$$

Kde S je ročný obrat podniku v mil. eur a jeho minimálna výška je stanovená na úrovni 5 mil. eur. To znamená, že podniky s ročným obratom nižším ako táto minimálna hranica budú považované ako podniky s ročným obratom vo výške 5 mil. eur. Ostatný postup je rovnaký ako v predchádzajúcom prípade, t. j. výpočet rizikovej váhy (RV) podľa (8).

Vývoj rizikovej funkcie pre tieto podniky sme analyzovali na príklade podniku s ročným obratom 10 mil. eur. Funkcia RV tohto podniku pri $LGD = 45\%$, resp. 75% a $M = 2,5$ dosahuje svoje maximum (209%, resp. 349% podľa LGD) pri $PD = 32,7\%$. Z toho vyplýva, že zníženie hodnoty korelácie podľa vzťahu (9) sa prejavuje oproti predchádzajúcemu prípadu v znížení maxima RV a v náraste PD , pri ktorej sa toto maximum dosahuje.

Pri PD v intervale od 0,03% do 10% je funkcia RV rastúca, pričom vykazuje v priemere o 21% nižšie hodnoty

ako v prípade podnikov s ročným obratom vyšším ako 50 mil. eur. Hodnoty PD , pri ktorých sa dosahuje riziková váha nižšia ako 100% sú aj v tomto prípade dostatočne nízke (2,9%, resp. 0,57% v závislosti od LGD).

Retailové pohľadávky:

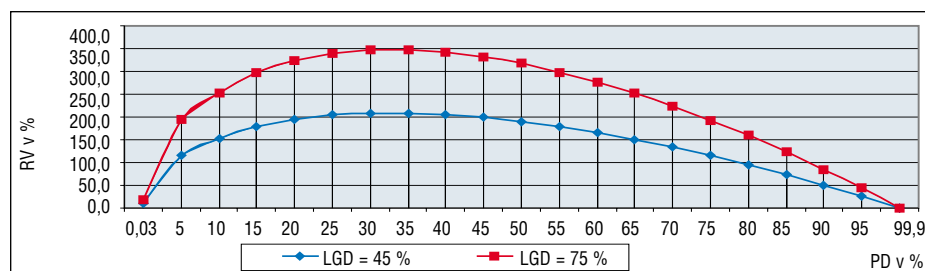
Pre všetky tri segmenty tohto portfólia je stanovená v IRB prístupe jednotná funkcia rizikovej váhy, ktorá na rozdiel od predchádzajúcich prípadov nezohľadňuje efekt doby splatnosti úveru:

$$RV = 12,5 \cdot \left[LGD \cdot \Phi\left(\frac{\Phi^{-1}(PD) + R^{0,5} \cdot \Phi^{-1}(0,999)}{(1 - R)^{0,5}}\right) - PD \cdot LGD \right] \quad (10)$$

Ďalšie rozdiely spočívajú vo výške, resp. v spôsobe výpočtu hodnoty korelácie s faktorom systémového rizika R , kde pre hypotekárne úvery je stanovená táto hodnota na úrovni 0,15, pre revolvingové úvery 0,04 a pre ostatné retailové pohľadávky sa vypočíta takto:

$$R = 0,03 \cdot \frac{1 - e^{(-35 \cdot PD)}}{1 - e^{-35}} + 0,16 \cdot \left(1 - \frac{1 - e^{(-35 \cdot PD)}}{1 - e^{-35}}\right) \quad (11)$$

Treba zdôrazniť, že pohľadávky voči malým a drobným podnikom s úverom do 1 mil. eur je možné zaradiť medzi ostatné retailové pohľadávky, a tak využiť výhodu nízkej rizikovej váhy. Zvýhodnenie je v tomto prípade najvýraznejšie. Napríklad riziková váha pohľadávok v segmente ostatný retail je pri rovnakých hodnotách LGD , pri PD v intervale od 0,03% do 10% v priemere o 56% nižšia

Graf 3 Riziková váha v % pri LGD = 45 %, resp. 75 %, M=2,5 a PD v intervale od 0,03 % do 10 %
 (Podnik s ročným obratom 10 mil. eur)

Zdroj: vlastné spracovanie.

ako riziková váha podnikov s ročným obratom vyšším ako 50 mil. eur a o 44 % menej ako podnikov s ročným obratom 10 mil. eur. Kvantifikáciu minimálnej kapitálovej požiadavky a jej vplyvu na cenu úveru podľa jednotlivých metód Bazileja I a Bazileja II uskutočnime na príklade pohľadávky voči podniku vo výške 20 mil. Sk, pričom použijeme všetky analyzované metódy s nasledujúcimi alternatívami a charakteristikami:

- I. Bazilej I
- II. Štandardná metóda (SA): 1. veľký podnik s externým ratingom A+ (riziková váha 50 %)
 2. podnik zaradený do portfólia retailu.
- III. Bazická metóda IRB prístupu (FIRB):
 1. podnik s ročným obratom (RO) viac ako 50 mil. eur,
 2. podnik s ročným obratom (RO) 6 mil. eur.
- IV. Pokročilá metóda IRB prístupu (AIRB):
 1. podnik s ročným obratom (RO) viac ako 50 mil. eur,
 2. podnik s ročným obratom (RO) 6 mil. eur.
- V. IRB-retail: podnik zaradený do segmentu ostatný retail,
- VI. Základné komponenty: PD = 0,15 % a EAD = pohľadávka = 20 mil. Sk (pre všetky metódy IRB prístupu), LGD = 30 %, M = 1,5 (pre AIRB a IRB- retail).

ťou a náročnosťou výzvou nielen pre banky a dohliadacie orgány, ale aj pre podnikateľské subjekty.

Uskutočnená analýza potvrdila, že nové metódy umožňujú diferencovaný prístup pri kvantifikácii rizík jednotlivých pohľadávok. Vzhľadom na veľkostnú štruktúru podnikov na Slovensku sú zvlášť podstatné výhody, ktoré poskytujú nové metódy Bazileja II malým a stredným podnikom. V súvislosti s novými metódami (zvlášť pokročilými) na kvantifikáciu kreditného rizika sa často hovorí o znížení kapitálovej požiadavky a poklesu cien úverov. V príspevku sme ale poukázali, že sofistikovanejšie metódy Bazileja II vytvárajú len jeden z predpokladov zníženia kapitálovej požiadavky a ceny úveru, ďalším a kľúčovým predpokladom sa stáva rating klientov. Vplyv nových pravidiel na banku bude preto daná nielen zavedenou metódou, ale aj kvalitou jej klientov. Získavanie dobrého ratingu si vyžaduje od podnikateľských subjektov systematické a neustále zlepšenie svojej finančno-ekonomickej situácie a zintenzívnenie komunikácie s bankami. Keďže dobrý rating a nižšie riziko klienta je aj v záujme bánk, tie by mali posilniť činnosti poradenského charakteru smerom k podnikom, a to zvlášť k malým a stredným podnikom na Slovensku.

Ďalšie veličiny a výsledky analýzy uvádzame v tabuľke.

Záver

Od zverejnenia Bazileja I v roku 1988 predstavuje Bazilej II najvýznamnejšiu zmenu koncepcie a pravidiel bankového dohľadu vo svete. Bazilej II je svojou komplexnosťou, rozsiahlos-

Kvantifikácia vplyvu analyzovaných metód výpočtu minimálnej kapitálovej požiadavky na cenu úveru

r.	Charakteristiky úveru	Metódy výpočtu							
		Bazilej I	Bazilej II						
			SA	IRB		AIRB		IRB Retail	
		Podnik	Retail	RO>50	RO=6	RO>50	RO=6		
1	Výška úveru v mil. Sk	20	20	20	20	20	20	20	20
2	Rentabilita vlast. kapitálu v %	15%	15%	15%	15%	15%	15%	15%	15%
3	Riziková váha v %	100%	50%	75%	37%	30%	19%	15%	10%
4	RVP v mil. Sk (r. * 1 x r. 3)	20,0	10,0	15,0	7,5	5,9	3,9	3,1	2,0
5	Potreba RVZ v % z r. 4	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%
6	RVZ _{minA} v mil. Sk (r. 4 x r. 5)	1,60	0,80	1,20	0,60	0,47	0,31	0,24	0,16
7	RVZ _{minB} v % (r. 6 x r. 1)	8,0%	4,0%	6,0%	3,0%	2,4%	1,5%	1,2%	0,8%
8	Náklady kapitálu v % (r. 7 x r. 2)	1,2%	0,6%	0,90%	0,45%	0,36%	0,23%	0,18%	0,12%
9	Náklady refinancovania	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%
10	Riziková prirážka	0,10%	0,10%	0,10%	0,07%	0,07%	0,05%	0,05%	0,05%
11	Prevádzkové náklady	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%	0,20%
12	Náklady spolu (r. 8 x r. 11)	5,50%	4,90%	5,20%	4,72%	4,63%	4,48%	4,43%	4,37%
13	Prirážka zisku	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
14	Cena úveru spolu	5,80%	5,20%	5,50%	5,02%	4,93%	4,78%	4,73%	4,67%

Zdroj: vlastné výpočty. *r. – riadok

SEKUNDÁRNY TRH ÚVEROVÝCH POHĽADÁVOK V TRANSFORMUJÚCICH SA EKONOMIKÁCH SR A ČR

doc. Ing. Mária Klimiková, PhD., Ing. Dana Forišková, PhD.,
Ing. Martin Vovk, Ing. Martin Dávidek¹

Transformácia bankového sektora na stabilný a výkonný bankový systém, schopný podporiť ekonomický rast, bola jedným z najdôležitejších problémov prechodu na trhovú ekonomiku. V popredí stála otázka nedobytných úverov, vysporiadanie sa s ňou bolo hlavným predpokladom transformácie a hospodárskeho rastu. Bremeno nedobytných úverov totiž blokovalo reštrukturalizáciu nielen svojou existenciou ale najmä objemom.

Hľadanie možností vysporiadať sa s nedobytnými úvermi prinieslo tri prístupy:

Decentralizovaný prístup, keď do banky kapitálovo vstúpi štát a kapitál kryje straty z nebonitných aktív. Následným krokom môže byť privatizácia takto nadobudnutého podielu. Banky potom riešia nebonitné aktíva vo svojej vlastnej rézii. Tento postup bol použitý pri privatizácii bánk napríklad v Poľsku. Určitou modifikáciou je poskytnutie štátnej garancie na nebonitné aktíva. V ČR bola štátna garancia čiastočne použitá pri privatizácii Českej sporiteľne a Komerčnej banky, keď boli novým majiteľom vydané garancie na rizikové aktíva.

Centralizovaný prístup, pri ktorom nebonitné aktíva odkupujú centrálné inštitúcie (*AMC – Asset Management Company*), ktoré ich naďalej spravujú s cieľom dosiahnuť maximálnu výnosnosť týchto aktív, resp. aby ich reštrukturalizovali. Tieto inštitúcie môže vlastniť štát alebo súkromná osoba. Rozlišujeme dva typy týchto centrálnych inštitúcií (AMC):

- reštrukturalizačné inštitúcie (*Corporate Restructuring Vehicles*), ktorých cieľom je súčasná reštrukturalizácia bánk a kľúčových podnikov,

- inštitúcie pre rýchlu správu aktív (*Rapid Asset Disposition Vehicles*), ktorých cieľom je rýchly odpredaj nebonitných aktív. Tento typ inštitúcií si nekladie za cieľ žiadnu reštrukturalizáciu dlžníkov.

Tretí spôsob predstavuje kombinácia obidvoch hore uvedených prístupov. Reštrukturalizované problematické úvery poskytnuté veľkým, významným podnikom sa presúvajú do centrálnej inštitúcie, zvyšok takýchto úverov ostane v komerčných bankách.

Nástroje reštrukturalizácie nebonitných aktív bánk

Transformačné inštitúcie členia prevzaté nebonitné

aktíva podľa stanovených kritérií (napríklad podľa dlžníkov, podľa odvetví, regiónov, podľa finančnej situácie dlžníka, podľa očakávaného ďalšieho vývoja podnikania) do portfólia a následne prístupujú k reštrukturalizácii. Transformačná inštitúcia musí rozhodnúť, aký nástroj využije na reštrukturalizáciu portfólia, pri zohľadnení právnych a daňových hľadísk. Dôraz je kladený i na transparentnosť procesu reštrukturalizácie.

Pri reštrukturalizácii nebonitných aktív sa v rôznych krajinách využívajú niektoré z možných nástrojov, ktorými sú:

- kapitalizácia dlhov,
- vyrovnanie, mimosúdne vyrovnanie,
- predaje portfólia aktív, ktoré sú uskutočňované individuálnym predajom, predajom majetkových účastí, alebo aukciou cez internet,
- konkurzy,
- sekuritizácia,
- predaj záruk.

Reštrukturalizácia bánk sa na Slovensku uskutočnila v dvoch etapách. Cieľom prvej etapy bolo dosiahnutie minimálnej 8 % úrovne kapitálovej primeranosti v reštrukturalizovaných bankách a zníženie podielu klasifikovaných pohľadávok na celkových a 25 – 35 %. Dosiahnutie tohoto cieľa bolo uskutočnené odsunom časti rizikových pohľadávok z ich portfólia a navýšením základného imania týchto bánk. V druhej etape bolo cieľom zníženie podielu klasifikovaných pohľadávok na 20 % a príprava bánk na ich privatizáciu. Na kapitálové posilnenie bánk vláda SR vynaložila 18,9 mld. Sk, čím sa súčasne posilnila pozícia štátu v týchto bankách.

Transformačné inštitúcie v Slovenskej republike

Riešenie problematických úverov sa datuje od čias Česko a Slovenskej federatívnej republiky, kedy boli prijaté opatrenia na riešenie platobnej neschopnosti. Federálna vláda vyčlenila 11 mld. Kčs na reštrukturalizáciu potenciálne životaschopných podnikov a 4 mld. Kčs na

¹ Katedra bankovníctva a medzinárodných financií, Národohospodárska fakulta, Ekonomická univerzita v Bratislave.

kapitálové posilnenie bánk. Absencia skúseností s takýmito projektmi u nás sa prejavila v nesystémovom prístupe k riešeniu platobnej neschopnosti.

Na riešenie daného stavu vznikla v roku 1990 Konsolidačná banka, š. p. ú. Od veľkých komerčných bánk prevzala úvery v hodnote 110 mld. Kčs. Ako protihodnotu dostali banky od štátu 50 mld. Kčs v štátnych dlhopisoch, z toho 12 mld. Kčs na zvýšenie vlastného kapitálu a 38 mld. na odpísanie úverov na trvalo sa obracajúce zásoby. Konsolidačná banka jednostranne a formálne zmenila ročný charakter úverov na trvalo sa obracajúce zásoby na dlhodobý s predpokladom splatenia týchto úverov do roku 2000. Podniky potvrdili režim splácania určený Konsolidačnou bankou. Podniky prestali rozlišovať jednotlivé typy úverov, čím sa na jednej strane vyriešil problém úverov z pohľadu bánk, pre podniky často znamenalo toto riešenie zvýšenie záťaže a zároveň pre štát znamená zaťaženie štátneho dlhu na verejné financie.

Rozdelenie federácie znamenalo i rozčlenenie Konsolidačnej banky na dva subjekty. Konsolidačná banka, š. p. ú., založená 1. 1. 1993 ministerstvom financií, prevzala takmer dvetisíc klientov s úvermi v celkovej výške 30,4 mld. Sk. Jej hlavným cieľom bola likvidácia, resp. usporiadanie pohľadávok a záväzkov, spojených s úvermi na trvalo obracajúce sa zásoby.

Reštrukturalizácia slovenského bankového sektora bola riešená v auguste 1999, kedy Vláda SR vydala Program reštrukturalizácie vybraných bánk a podnikového sektora, ktorý nadväzoval na Uznesenie Vlády SR č. 90/1999. Pre zabezpečenie transparentnosti privatizačného procesu vláda spolupracovala so zahraničnými poradenskými firmami. Projekt bol pripravený v spolupráci s Európskou komisiou a Svetovou bankou prostredníctvom programu PHARE s cieľom vytvoriť mechanizmus, ktorý by zabezpečil rozloženie celkovej straty z celého procesu na majiteľov dlžníckych podnikov (stratou majetku), veriteľov (neúplným uspokojením pohľadávok) vrátane bánk (použitím rezerv a opravných položiek) a štátu (vykrytím zostatku nekrytej straty). Za dôležitý krok možno považovať legislatívne opatrenia, ako bol zákon o konkurze a vyrovnaní, zákony o bankách, daňové zákony a aktualizácia obchodného a občianskeho zákonníka.

Nový zákon o bankách (483/2001) priniesol obmedzenia, ktoré Konsolidačná banka už nemohla splniť, preto vláda v júni 2001 rozhodla, že ju bude transformovať. Následne vláda predala Konsolidačnú banku za symbolickú 1 Sk štátom kontrolovanej Slovenskej konsolidačnej², a. s., a majetkom, ktorý mal hodnotu mínus 30 mld. Sk. Predtým bol uskutočnený prevod neproblémovej časti

² Slovenská konsolidačná, a. s. (SKo) bola založená uznesením Vlády SR č. 908 zo dňa 21. 10. 1999 ako špecializovaná finančná inštitúcia, so základným imanom 1 mld. Sk s nasledovnými podielmi: MF SR-24 %, VÚB, SLSP, IRB a Konsolidačná banka po 19 %. K 13. 9. 2000 sa 100 % vlastníkom stalo MF SR.

aktív a pasív v sume takmer 7 mld. Sk na Slovenskú záručnú a rozvojovú banku, š. p. ú. Vznikla ako akciová spoločnosť s podielmi: MF SR – 24 %, VÚB, SLSP, IRB a Konsolidačná banka po 19 %. Hlavným cieľom Slovenskej konsolidačnej, a. s., vyplývajúcim z uvedeného materiálu bolo urýchlenie a efektívne vysporiadanie klasifikovaných pohľadávok postúpených do jej portfólia v rámci predprivatizačnej reštrukturalizácie v minulosti štátom vlastnených bánk – Všeobecnej úverovej banky, a. s., (VÚB, a. s.) Slovenskej sporiteľne, a. s., (SLSP, a. s.) a Investičnej a rozvojovej banky, a. s., (IRB, a. s.).

Rozhodnutie o tom, do ktorej inštitúcie budú klasifikované pohľadávky smerovať, záviselo od participácie štátu na konkrétnej pohľadávke. Úvery, ktoré boli poskytnuté so štátnou zárukou ako i pôžičky dotované štátom (napr. pôžičky na družstevnú bytovú výstavbu) boli prevedené do Konsolidačnej banky. Tam boli zároveň prevedené klasifikované úvery voči tým podnikom, ktoré prešli konverziou, úvery miest, obcí, niektorých poľnohospodárskych podnikov, pohľadávky so zárukou Slovenskej záručnej a rozvojovej banky. Dôvodom pre odsun týchto pohľadávok do Konsolidačnej banky bolo, že bola štátnym peňažným ústavom, ktorý podliehal dohľadu NBS a aj fakt, že štát mohol z pozície vlastníka kontrolovať spôsob vysporiadania pohľadávok a vynakladania s výnosmi z nich. Do Konsolidačnej banky boli presúvané úvery len v prvej etape, pričom objem 19,5 mld. Sk predstavoval 17 % všetkých presunutých rizikových pohľadávok.

Vzhľadom na to, že predprivatizačná etapa reštrukturalizácie VÚB, a. s., SLSP, a. s., a IRB, a. s., bola realizovaná už v decembri 1999, musela spoločnosť paralelne začať vykonávať aj konkrétnu činnosť spojenú so samotnou správou a vymáhaním pohľadávok. V úvodnom štádiu bola správa a vymáhanie pohľadávok realizovaná na základe mandátnych zmlúv samotnými bankami, a to až do okamihu pokým neboli SKo, a. s., prevzaté jednotlivé pohľadávky do internej správy. Prelínanie oboch úloh bolo prirodzene sprevádzané viacerými problémami, ktorých prekonávanie kládlo na formujúcu sa spoločnosť zvýšené nároky.

V priebehu roku 2000 SKo, a. s., zrealizovala pilotný predaj balíka pohľadávok pod označením „Pilotný projekt I.“, do ktorého boli zahrnuté pohľadávky 119 dlžníkov v celkovej nominálnej hodnote 13,314 mld. Sk. Medzinárodný tender spoločnosť realizovala v úzkej spolupráci s medzinárodným poradenským konzorciom – spoločnosťou Barents Group L. L. C. Potom prebehla obchodná verejná súťaž pod pracovným označením: „Obchodná verejná súťaž I. – OVS I.“, predmetom ktorej bolo postúpenie pohľadávok 14 spoločností, s celkovým objemom 3,591 mld. Sk.

V druhom polroku 2000 bola zrealizovaná obchodná verejná súťaž na výber externých spoločností za účelom výkonu mandátnej správy pohľadávok a verejné výberové konanie za účelom výberu analytických spoločností.

Takýmto spôsobom bolo na právne zastupovanie spoločnosti vybraných 28 externých advokátskych kancelárií. V rámci predprivatizačnej reštrukturalizácie Všeobecnej úverovej banky, a. s., Slovenskej sporiteľne, a. s., a Investičnej a rozvojovej banky, a. s., boli na SKo, a. s., presunuté v I. etape klasifikované úvery v celkovom nominálnom objeme 62,7 mld. Sk a v II. etape pohľadávky v nominálnej hodnote 34,2 mld. Sk pohľadávok.

SKo, a. s., zinkasovala počas roka 2001 peňažné prostriedky z realizácie pohľadávok v objeme 1 260,3 mil. Sk a k ultimu r. 2001 SKo, a. s. spravovala pohľadávky v celkovej nominálnej hodnote 78 208,4 mil. Sk, z toho prevažnú časť 71,1 % tvorili pohľadávky v konkurze a vyrovaní.

V roku 2002 na základe zmluvy o predaji podniku medzi SKo, a. s., a Fondom národného majetku SR spoločnosť nadobudla aktíva a pasíva Konsolidačnej banky Bratislava, š. p. ú. v hodnote cca 33,13 mld. Sk. V júli 2002 bola realizovaná tretia vlna postúpenia zo SLSP, a. s., v nominálnej hodnote cca 639 miliónov. V roku 2002 SKo, a. s., zinkasovala prostriedky v celkovej výške 1,620 mld. Sk, pod čo sa výrazne negatívnym spôsobom podpísala neúspešná realizácia Projektu Spoločného podniku ako i neúspech pri predaji akcionárskeho podielu v Poštovej banke, a. s.

Rok 2003 bol v poradí už štvrtým rokom existencie SKo, a. s. Zároveň bol pre spoločnosť z pohľadu objemu zrealizovaných predajov pohľadávok rokom prelomovým. Spoločnosť rovnako prešla aj viacerými zásadnými organizačnými a systémovými zmenami, ktoré zefektívnila a sprofesionalizovala jej vnútorné mechanizmy a činnosti. Ťažiskovým projektom roku 2003 bol predaj balíka pohľadávok v nominálnej hodnote cca 42,9 mld. Sk, ktorý SK, a. s. realizovala v spolupráci s medzinárodným poradenským konzorciom CA IB. Išlo o jednorazový predaj balíka problémových pohľadávok s najväčšou nominálnou hodnotou v histórii slovenského finančného sektora vôbec. Výsledkom medzinárodného tendra bola víťazná ponuka spoločnosti Majetkový Holding, a. s., ktorá predstavovala výnos 820,64 mil. Sk. Došlo k výraznému poklesu nominálnej hodnoty spravovaného portfólia, čím sa SKo, a. s., priblížila k naplneniu stanovených cieľov pri jej vzniku a potvrdila opodstatnenosť svojej existencie. V priebehu roka 2003 SKo, a. s., zinkasovala peňažné prostriedky z vymáhania a realizácie pohľadávok v celkovom objeme 744,3 mil. Sk, ktoré boli použité najmä na splatenie časti istiny a úrokov redistribučného úveru NBS a predčasné splatenie úveru poskytnutého zo SLSP, a. s., ktorý slúžil na krytie postúpených klasifikovaných pohľadávok v III. vlne. Základné imanie SKo, a. s., bolo z pôvodnej výšky 1,0 mil. Sk akcionárom postupne navýšené na hodnotu 93,607 mld. Sk. a v závere roka 2003 znížené na hodnotu 12 294 926 010 Sk.

Situácia v roku 2004 bola nasledovná: Slovenská konsolidačná, a. s., sa po dobu svojej existencie zaoberala

skoro výlučne správou a vymáhaním pohľadávok. Vďaka stabilizovanému profesionálnemu personálnemu zázemiu, prepracovanému systému vnútorných predpisov a postupov a organizácii práce bola plne pripravená na kontinuálne preberanie ďalších problémových pohľadávok z inštitúcií z okruhu verejných financií. SKo, a. s., evidovala k 31. 12. 2004 vo svojom portfóliu pohľadávky z reštrukturalizovaných bánk v celkovej nominálnej hodnote 49,23 mld. Sk. V súlade s prijatou stratégiou riešenia pohľadávok z úverov poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov bolo realizované aj odplatné postúpenie pohľadávok z úverov poľnohospodársky ekonomicky činných podnikov na Slovenskú záručnú a rozvojovú banku, a. s., (SZRB, a. s.). Naopak, zvýšenie nominálnej hodnoty spravovaných pohľadávok v portfóliu SKo, a. s. koncom roku 2004 spôsobilo prevzatie pohľadávok z daňových úradov SR v celkovej nominálnej hodnote 24,6 mld. Sk. SKo, a. s., tak k 31. 12. 2004 celkovo spravovala pohľadávky v celkovej nominálnej hodnote 73,83 mld. Základné imanie SK, a. s., k 31. 12. 2004 predstavovalo 22, 949 mld. Sk.

V legislatívnej oblasti na základe negatívnych skúseností v súvislosti s interpretačnými a aplikačnými problémami súčasnej platnej právnej úpravy konkurzného konania pri správe a vymáhaní pohľadávok pripravila SK, a. s., podklady pre poslancecky návrh na zmeny platného zákona o konkurze a vyrovaní č. 328/1991 Zb. Tento návrh bol prijatý Národnou radou SR s účinnosťou od 1. 1. 2005.

Postúpené pohľadávky zo slovenských bánk v roku 2005

	VÚB	SLSP	IRB
Počet pohľadávok	3 035	2 0646	104
Počet dlžníkov	1 832	2 070	52
Nominálna hodnota v Sk	58 641 201 709	33 895 547 962	4 969 241 330

Prameň: Slovenská konsolidačná, a. s., Bratislava.

Pomoc pri financovaní nákladov reštrukturalizácie hospodárstva poskytla i Svetová banka formou Stratégie pomoci, tzv. Country Assistance Strategy, ktorú schválila začiatkom r. 2000. Na jej základe bolo dohodnuté poskytnutie finančných prostriedkov celkovej v sume 415 mil USD, z toho reštrukturalizačný úver pre podnikový a finančný sektor – EFSAL predstavoval 300 mil USD. Jeho splácanie je rozložené na 15 rokov, s odkladom splátok o 5 rokov, úročenie je stanovené štvrt percentného bodu nad úroveň základnej sadzby Svetovej banky.

Presunuté pohľadávky

1. Spravovanie presunutých pohľadávok

Pri práci s presunutými pohľadávkami využívala SKo, a. s., všetky štandardné metódy, ktoré zahŕňajú postúpenie pohľadávok za odplatu, kapitalizáciu pohľadávok, realizáciu záložného práva, exekúcie, súdne vymáhanie,

mimosúdnu dohodu, zverenie pohľadávok do mandátnej správy alebo vymáhania, delenie, spájanie alebo výmenu pohľadávok, ako i započítavanie a odpis pohľadávok. Najpoužívanejšou metódou agentúry bolo postúpenie pohľadávok za odplatu.

2. Výťažnosť pohľadávok

Zdrojom financovania nákladov reštrukturalizácie mali byť výnosy, ktoré dosiahnu konsolidačné agentúry z predaja klasifikovaných pohľadávok. Ich výťažnosť sa predpokladala 10 %, teda SKo, a. s., mala z presunutých úverov získať približne 10 mld. Sk. Situácia bola sťažená tým, že s niektorými úvermi banky nepracovali už dlhšiu dobu a bolo na škodu vecí, že sa pred odsunom úverov neuskutočnil nezávislý audit týchto aktív. Preto sa SKo, a. s., snažila zistiť výťažnosť pohľadávok pomocou dvoch projektov. Prvý projekt zisťoval referenčnú výťažnosť prostredníctvom portfólia, ktoré obsahovalo všetky možné typy pohľadávok. V druhom projekte sa agentúra v spolupráci so Svetovou bankou snažila identifikovať tú časť pohľadávok, ktorých výťažnosť bola nulová. Na Slovensku až dve pätiny dlžníkov boli v konkurze, v exekúcii bolo približne 28 % klientov SKo, a. s., preto bolo možné mnohé pohľadávky len odpísať. Takmer polovica pohľadávok nemala žiadne zabezpečenie. Výnos z pohľadávok sa pritom znížil o relatívne vysoké poplatky zaplatené vo forme súdnych záloh a exekútorom.

Transformačný proces v Českej republike

Opatrenia na zmiernenie nepriaznivej situácie v bankovom sektore riešila česká vláda a centrálna banka opatreniami, ktoré je možné rozdeliť do troch oblastí:

- legislatívne a regulačné opatrenia (posilnenie právomocí bankového dohľadu a Komisie pre cenné papiere, insolvenčná legislatíva, nové zákony o bankách),
- pomoc vkladateľom, postihnutým nesolventnosťou bánk,
- priama pomoc bankám alebo ich novým majiteľom.

Pri reštrukturalizácii celého bankového sektora ale i štátnych firiem bol zvolený centralizovaný prístup, pri ktorom nebonitné aktíva odkúpila štátna centrálna inštitúcia, ktorá mala charakter reštrukturalizačnej inštitúcie. Úlohou transformačných reštrukturalizačných inštitúcií bolo odstrániť zo súvah bánk úvery, ktoré boli výsledkom hospodárskej politiky štátu za predchádzajúceho režimu a umožniť podnikom, aby začali fungovať bez zaťaženia týmito úvermi, ktoré mohli deformovať ich rozhodovanie o alokácii nových úverov. Ich ďalšou úlohou bolo preberanie nebonitných aktív od českých bánk pri ich privatizácii a následne realizácia týchto aktív. V Českej republike plnili reštrukturalizačné inštitúcie ešte ďalšiu úlohu, a to pomoc malým bankám, ktoré sa dostali do existenčných problémov a pri ich následnej stabilizácii vyhlásením tzv. Konsolidačných programov I. a II.

Transformačné inštitúcie v ČR

Česká konsolidačná agentúra (ČKA) je právnym nástupcom Konsolidačnej banky Praha, s. p. ú. Pôvodná Konsolidačná banka bola založená štátom v r. 1991 a mala spočiatku riešiť dôsledky niektorých rozhodnutí z obdobia centrálne plánovanej ekonomiky a pokračovala v správe prevzatých a odkúpených pohľadávok od obchodných bánk. Až do roku 2000 sa ako špecializovaná banka zameriavala i na financovanie rozvojových projektov v oblasti dopravnej, spojovej a vodohospodárskej infraštruktúry a ekológie. 1. 9. 2001 Konsolidačná banka zanikla a nahradila ju ČKA. ČKA vznikla na základe špeciálneho zákona č. 239/2001 Zb o Českej konsolidačnej agentúre. Ide o finančnú inštitúciu nebankového typu, ktorá neprijíma vklady a neposkytuje úvery. Jej hlavným poslaním je aktívne, transparentne a rýchlo vyriešiť väčšinu problematických aktív s cieľom maximalizovať výnos pre štát. Agentúra zanikne zo zákona dňom 31. 12. 2011 bez likvidácie. Podstatný vplyv v agentúre má dozorná rada, menovaná parlamentom. Manažment banky menuje česká vláda.

Hlavná činnosť ČKA je správa a realizácia aktív, reštrukturalizácia podnikov, vybraných vládou ČR a súdne riešenie prevzatých aktív. Zlikvidňovanie aktív prebieha bezproblémovo u klientov, ktorí riadne splácajú. Nesplácané úvery sa riešia postúpením pohľadávok na tretie subjekty, realizáciou zástavného práva, dražbou. V rámci súdneho riešenia dlhov sa využíva možnosť konkurzov, likvidácií a podávania žalôb. V dcérskych spoločnostiach dochádza k blokovému predaju úverových pohľadávok. V spoločnostiach, ktoré sú schopné preukázať životaschopnosť a splniť svoje záväzky, uplatňuje ČKA stratégiu reštrukturalizácie, príp. stratégiu splácania. V prípade podnikov určených vládou, kde je záujem o ich predaj strategickému investorovi, ČKA vyhľadáva partnera. Agentúra postupne odkúpila nebonitné aktíva vo výške asi 400 mld. Kč. Okrem odkúpenia pohľadávok od komerčných bánk prevzala i pohľadávky zdravotných poisťovní vo výške 4 mld. Kč. Veľký nárast bilančnej sumy bol kompenzovaný aktívnym riešením pohľadávok. Hlavným cieľom ČKA je dosiahnutie maximálnej návratnosti v čo najkratšej dobe s minimálnymi nákladmi na ich spravovanie. Dôraz je kladený najmä na to, aby procesy prebiehali transparentne a štandardne podľa aktuálnej segmentácie v prostredí novo vybudovaného informačného systému, aby bol uplatňovaný klientsky prístup a aby bol každý dlžník riešený v súlade s vopred odsúhlasenou, resp. pri zmene podmienok aktualizovanou stratégiou.

KONOPO, s. r. o., bola založená Komerčnou bankou ako jediným zakladateľom, ktorá na túto spoločnosť previedla svoje klasifikované úvery. Na základe zmluvy o prevode obchodného podielu sa jediným spoločníkom stala ČKA. Predmetom podnikania je odkupovanie a predaj úverových pohľadávok, správa pohľadávok, vymáha-

nie pohľadávok a realitná činnosť. V roku 2002 boli z Komerčnej banky, a. s., odkúpené nebonitné pohľadávky za 60 mld. Kč. Na reštrukturalizáciu využíva KONPO individuálny predaj pohľadávok a blokové predaje. Celkovo boli predané pohľadávky za 4,12 mld. Kč.

PRISKO, a. s., vznikla v roku 1992 na základe privatizačného projektu podniku Škoda Mladá Boleslav s cieľom vyviešť určité záväzky pôvodného podniku mimo novú privatizovanú automobilovú spoločnosť. ČKA má 100 % podiel na majetkovej účasti.

REVITALIZAČNÁ AGENTÚRA, a. s., bola vytvorená v roku 1999 ako zvláštna divízia KOB pre riešenie niekoľkých veľkých a komplexných prípadov. Od roku 2001 už nevykonáva činnosť a je v procese likvidácie.

SANAKON, s. r. o., založila Konsolidačná banka Praha v januári 2000. Predmetom podnikania spoločnosti je poskytovanie administratívno-technických služieb slúžiacich na podporu podnikania bánk.

ČESKÁ FINANČNÁ (ČF) bola založená Českou národnou bankou, od roku 2000 bola 100 % dcérskou spoločnosťou KOB (od septembra 2001 ČKA). ČF spravuje aktíva, ktoré prevzala v rámci programov na posilnenie stability bankového sektora a konsolidácie menších bánk, vykonáva správu majetkových účastí, kde v nadväznosti na hodnotu držaného podielu efektívne vykonáva majetkové a akcionárske práva. Hlavnou činnosťou ČF je predovšetkým správa aktív (t. j. úverových pohľadávok, CPO, majetkových účastí), ktoré prevzala v rámci programu posilnenia stability bankového sektora ČR. Stabilizovaný program financuje ČKA a Fond národného majetku na základe uznesenia Vlády ČR č. 539/1996 a zmluvy uzatvorenej medzi KOB a FNM dňa 4. 2. 1997.

Reštrukturalizáciu nebonitných aktív uskutočňujú transformačné inštitúcie za pomoci celého radu nástrojov, z ktorých najčastejšie používanými sú individuálne predaje, blokové predaje nebonitných aktív, kapitalizácia dlhov, predaj majetkových účastí, konkurz a likvidácia, realizácia zaistenia.

Predaj nebonitných aktív usporiadaných do balíkov v SR a ČR uvádza nasledujúca tabuľka.:

Blokový predaj nebonitných aktív v jednotlivých rokoch

Rok	ČKA		SK	
	Objem v celkovej hodnote mld. Kč	Výťažnosť v %	Objem v celkovej hodnote mld. Sk	Výťažnosť v %
2001	19,10	7,10	13,30	3,30
2002	37,80	9,00	54,00	neuskutočený predaj
2003	62,00	neuvádza sa	54,00	0,07
2004			15,06	

Prameň: Výročné správy ČKA a SK.

Pokiaľ ide o budúcnosť konsolidačných inštitúcií je zatiaľ situácia ešte nie celkom jasná. Predpokladané je fungovanie Českej konsolidačnej agentúry do roku 2011.

Slovenská konsolidačná, a. s., mala pôvodne predpokladanú životnosť 5 rokov, teda mala by postupne zaniknúť. V jej portfóliu je ešte značný balík pohľadávok pozri vyššie). Agentúra má vytvorené pracovné postupy a kontrolné mechanizmy ako aj personálne zabezpečenie na úspešnú ďalšiu činnosť. Jednou z možností využiť potenciál obidvoch konsolidačných agentúr je využiť ich pri implementácii predpisu Európskej komisie č. 2004/C/244/02 o asistencii verejných prostriedkov pri záchrane a reštrukturalizácii spoločností, nachádzajúcich sa v tiesni.

Literatúra:

- Bažo, R.: Oddaľovanie rozhodnutia o osude Konsolidačnej banky zaťažuje verejné financie. In: Trend č. 10, r. 2001.
- Dančo, J.: TOZ sú traumou podnikateľskej sféry, Hospodárske noviny č. 21, r. 2002.
- Forišková, D.: Reštrukturalizace úverových pohľadávok a metódy oceňování nebonitních aktiv, VŠB-TUO, Ekonomická fakulta, Katedra financí, Ostrava 2004.
- Harumová Anna: Ohodnocovanie pohľadávok, IURA EDITION, Bratislava 2002.
- Hájek, J.: Průběh a stíny transformace českého bankovníctví 1990-2000. In: Ekonomická revue, Ročník VIII., Ekonomická fakulta VŠB, Ostrava 2004.
- Hlavatý, E.: problémy reštrukturalizácie bankového sektora v Slovenskej republike, Ekonomický časopis č. 49, r. 2001.
- Horvátová, E. a kol.: Ekonomické a legislatívne podmienky operácií komerčných bánk na Slovensku, Ekonom Bratislava, 2004.
- Klimiková, M.: The Slovak Banking Sector after the Privatization of the Largest Banks. In: Comparison of the Banking Sectors in Transition Economies, Karviná, 2002.
- Klimiková, M., Forišková, D.: Reštrukturalizace českého a slovenského bankovního systému a sekundární trh úverových pohľadávok, referát na konferencii „Finanční řízení podniků a finančních institucí“, Ostrava 2005, v tlači.
- Kováčová, J.: Za vymáhanie sa inkasujú 20-percentné provízie. In: Trend, 13. 12. 2000.
- Tkáčová, D.: Bankový sektor Slovenskej republiky - vývoj, reštrukturalizácia a privatizácia, Biatick č. 10, r. 2001.
- Svitek, M., Vovk, M.: Proces reštrukturalizácie z pohľadu analýzy finančných ukazovateľov bánk a aktuálne otázky bankového sektora po jeho ozdravení, Medzinárodný workshop: Finančná sústava SR a stupeň jej compatibility s podmienkami EÚ, Bratislava, 16. 12. 2003.
- Záborský, J.: Svetová banka podmieňuje pomoc napredovaním reforiem. In: Trend, 21. 2. 2001.
- Materiály NBS Bratislava, ČNB Praha, Konsolidačná banka, š. p. ú., Materiály EK Brusel
- Výročné správy Slovenskej Konsolidačnej, a. s., za roky 2000, 2001, 2002, 2003, 2004.

PREDPOKLADY NA POUŽITIE KOLATERÁLU ZABEZPEČENÝM VERITEĽOM

Mgr. JUDr. Peter Baláž, DESS-Master¹

Myšlienka, že by záložca mohol mať právo používať záloh,² nie je v našom právnom systéme ničím novým. Hoci posledná veľká reforma záložného práva poskytla aj záložnému veriteľovi³ právo užívať so súhlasom záložcu založenú hnutelnú vec, ktorá mu bola odovzdaná,⁴ (ius utendi), myšlienka, že by mal možnosť so zálohom aj disponovať (ius disponendi), je pre slovenské právne prostredie neobvyklá. Až prvý pokus implementovať smernicu o finančných zárukách v novele zákona o cenných papieroch a občianskeho zákonníka v roku 2004⁵ ustanovil právo určitých záložných veriteľov disponovať so zálohom. V júni 2005 bola v NR SR schválená druhá novela⁶ zákona o cenných papieroch upravujúca okrem iného toto právo záložného veriteľa (ďalej len „novela zákona o cenných papieroch“ alebo „novela“).

Schválenie novely zákona o cenných papieroch poskytuje príležitosť zamyslieť sa nad súčasnou slovenskou právnou úpravou použitia kolaterálu zabezpečeným veriteľom.

Vzhľadom na rozsiahlosť problematiky sa v tomto článku budeme venovať len predpokladom, ktoré musia byť splnené na to, aby zabezpečený veriteľ

mal právo používať (vo význame *ius utendi* a *ius disponendi*) kolaterál podľa smernice o finančných zárukách a jej implementácie v slovenskom práve. V budúcom roku sa budeme venovať právnym aspektom samotného použitia kolaterálu záložným veriteľom a následnému vyrovnaniu medzi takýmto veriteľom a zabezpečujúcou osobou.

¹ Autor je právnym poradcom Európskej investičnej banky. Názory vyjadrené v tomto článku sú názormi autora a nemusia sa zhodovať so stanoviskami Európskej investičnej banky.

² Občiansky zákonník § 151i ods. (1). V texte tohto príspevku sú odkazy na niektoré predpisy v nasledujúcej skrátenej forme: zákon NR SR č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov („zákon o cenných papieroch“); smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2002/47/ES zo 6. júna 2002 o dohodách o finančných zárukách („smernica“ alebo „smernica o finančných zárukách“); oznámenie Národnej banky Slovenska č. 36/2004 Z. z. o vydaní opatrenia č. 4/2004 o primeranosti vlastných zdrojov financovania bánk zo 16. januára 2004 („opatrenie o kapitálovej primeranosti“); zákon NR SR č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 9. decembra 2004 („zákon o konkurze a reštrukturalizácii“); zákon SNR č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov z 26. februára 1964, účinný od 1. apríla 1964 („občiansky zákonník“); zákon NR SR č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov z 5. októbra 2001 („zákon o bankách“); zákon NR SR č. 95/2003 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov („zákon o poisťovníctve“); zákon NR SR č. 594/2003 Z. z. o kolektívnom investovaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov („zákon o kolektívnom investovaní“); zákon NR SR č. 429/2002 Z. z. o burze cenných papierov v znení neskorších predpisov („zákon o burze cenných papierov“); smernica 2004/39/EC Európskeho parlamentu a Rady z 21. apríla 2004 o trhoch finančných nástrojov („smernica o trhoch finančných nástrojov“); smernica 2003/71/ES Európskeho parlamentu a Európskej rady zo 4. novembra 2003 o prospekte, ktorý sa zverejňuje pri verejnej ponuke cenných papierov alebo ich prijatí na obchodovanie

a o zmene a doplnení smernice 2001/34/ES („smernica o prospekte“); smernica 2000/12/EC Európskeho parlamentu a Rady z 20. marca 2000 o začatí a vykonávaní činností úverových inštitúcií („banková smernica“).

³ V tomto príspevku sa rozlišujú nasledujúce pojmy: „zabezpečený veriteľ“ je veriteľ, ktorého pohľadávka je zabezpečená záložným právom, zabezpečovacím prevodom práva alebo iným spôsobom; „zabezpečujúca osoba“ je osoba, ktorá zabezpečuje vlastný záväzok alebo záväzok inej osoby; „zabezpečujúci dlžník“ je osoba, ktorá zabezpečuje kolaterálom svoj vlastný záväzok; „záložný veriteľ“ je veriteľ, ktorého pohľadávka je zabezpečená záložným právom; „záložca“ je osoba, ktorá zabezpečuje vlastný záväzok alebo záväzok inej osoby záložným právom; „záložný dlžník“ je osoba, ktorá zabezpečuje vlastný záväzok záložným právom; „financovaná osoba“ je osoba, ktorá v rámci repo obchodu najskôr aktívum predáva a potom späť kupuje; „financujúca osoba“ je osoba, ktorá v rámci repo obchodu najskôr aktívum kupuje a neskôr predáva.

⁴ Občiansky zákonník § 151i ods. (2) a (3).

⁵ Zákon NR SR č. 635/2004 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁶ Zákon NR SR č. 336/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁷ Anglicky *collateral*, vo francúzskych textoch sa tiež udomácnil tento pojem vo forme *collatéral*, aj keď pôvodne mal viacero iných významov. Niekedy sa pod kolaterálom v týchto jazykoch rozumie aj samotné zabezpečovacie právo, v texte sa však pojem kolaterál používa vo význame zabezpečujúceho aktíva.

Kolaterál. Pod pojmom kolaterál sa v niektorých jazykoch rozumie aktívum, ktoré slúži ako predmet zabezpečovacieho práva.⁷ Zo slovenského právneho prostredia medzi takéto práva možno zaradiť okrem záložného práva⁸ aj zabezpečovací prevod práva⁹, zabezpečovací prevod pohľadávky¹⁰, ako aj zabezpečovací prevod cenných papierov¹¹ (ďalej sú tieto prevody spoločne označované ako „zabezpečovacie prevody“), prípadne zádržné právo¹² (ďalej spolu len „zabezpečovacie práva“). Keďže v slovenskom právnom jazyku neexistuje spoločný pojem pre takéto zabezpečujúce aktívum, je rozumné nostrifikovať pojem kolaterál.

Kolaterálom sú v praxi finančných trhov spravidla pohľadávky z účtov¹³ alebo podobné pohľadávky alebo vysoko likvidné a bonitné finančné nástroje, najčastejšie dlhopisy. Vlastnosti kolaterálu, ako je likvidnosť alebo kvalita, majú predovšetkým zabezpečiť zvýšenú pravdepodobnosť uspokojenia zabezpečovanej pohľadávky veriteľa, ale významné sú aj pre faktickú možnosť veriteľa použiť kolaterál.

Právo použiť kolaterál. V rámci európskeho práva upravuje použitie kolaterálu záložným veriteľom smernica o finančných zárukách. Táto smernica ustanovuje viaceré pravidlá, ktoré majú zjednodušiť a zefektívniť kolateralizáciu. Patrí k nim aj právo záložného veriteľa použiť kolaterál. Ide o citlivé právo, pretože v rámci neho záložný veriteľ používa aktívum, ktoré mu nepatrí. Toto právo je tiež pomerne revolučné pre kontinentálny právny systém výrazne ovplyvnený francúzskym *Code Napoléon*, kde v zásade nebolo dovolené zabezpečenému veriteľovi použiť kolaterál, niekedy dokonca až pod hrozbou straty zabezpečovacieho práva.¹⁴

Na zavedenie tohto inštitútu mala výrazný vplyv konkurencia trhov v USA, kde je opätovné použitie

kolaterálu možné a označuje sa aj ako *rehypothecation*. Cieľom zavedenia možnosti veriteľa použiť poskytnutý kolaterál bolo zvýšiť likviditu na európskych finančných trhoch. Požiadavkou zabezpečovaných strán na finančných trhoch totiž často môže byť možnosť zabezpečiť efektívnosť ich portfólia s kolaterálom a nie zmrazenie zabezpečujúcich aktív na určité obdobie.¹⁵ Hoci zabezpečení veritelia obyčajne na medzinárodných finančných trhoch uprednostňujú zabezpečovací prevod pred záložným právom, táto mobilita kolaterálu je potrebná niekedy aj v prípade záložného práva. Využíva sa hlavne v krajinách, kde je zabezpečenie zabezpečovacím prevodom z rôznych dôvodov problematické.

Základné predpoklady pre právo použiť kolaterál

Na vznik práva použiť kolaterál podľa smernice o dohodách o finančných zárukách a aj podľa zákona o cenných papieroch musí byť splnených niekoľko podmienok. Ide o požiadavky týkajúce sa: (i) kolaterálu; (ii) zabezpečovacieho práva; (iii) zabezpečenej pohľadávky; (iv) strán zabezpečovacieho vzťahu a (v) zmluvného oprávnenia.

Povaha kolaterálu

Kvalifikovaný kolaterál. Podľa smernice je použitelným kolaterálom len finančný kolaterál, ako je zadefinovaný v smernici, čiže pohľadávky z účtu alebo iné podobné platobné pohľadávky, prípadne finančné nástroje.¹⁶ Podľa slovenskej právnej úpravy to môžu byť okrem pohľadávok z účtov alebo iných foriem vkladov (ďalej len „pohľadávka z účtu“)¹⁷ cenné papiere¹⁸. Osobitnému režimu nie je podriadená hotovosť vo forme bankoviek a mincí. Treba tiež upozorniť, že pojem finančný nástroj podľa smernice o dohodách o finančných zárukách a pojem cenný papier sa kryjú len čiastočne.

Presahovanie slovenskej úpravy. Do prvej skupiny mimo spoločného prieniku významu týchto výrazov patria cenné papiere, ktoré nie sú finančnými nástrojmi podľa smernice o finančných zárukách. Ide predovšetkým o šeky, cestovné šeky, ktoré sú platobnými nástrojmi vylúčenými z pôsobnosti smernice o dohodách o finančných zárukách. Tiež sa zdá, že do tejto skupiny patria aj vkladné knižky, skladištné

⁸ Občiansky zákonník § 151a a nasl., zákon o cenných papieroch § 45 a nasl.

⁹ Občiansky zákonník § 553.

¹⁰ Občiansky zákonník § 554.

¹¹ Zákon o cenných papieroch § 53.

¹² Občiansky zákonník § 151a a nasl.

¹³ V žargóne sa často hovorí o *cash* alebo hotovosti. Ale keďže ani podľa slovenského práva a spravidla ani podľa iných právnych poriadkov oprávnený z účtu nemá k peniazom na účte vlastnícke právo, ale len pohľadávku na zaplatenie, je potrebné pod týmito výrazmi rozumieť vo vzťahu k záložnému právu pohľadávky z účtov. Vo vzťahu k cenným papierom vedeným na účtoch majiteľov podľa slovenskej právnej úpravy už však nemožno hovoriť o pohľadávke voči takémuto cennému papieru, ale o vlastníctve. Naopak, o priamom vlastníctvom práve nemožno hovoriť v systémoch nepriameho vlastníctva cenných papierov založených na inštitúte *trust* (napríklad Anglicko) alebo spoluvlastníctve (napríklad Belgicko).

¹⁴ Bližšie Devos, D.: *The Directive 2002/47/EC on Financial Collateral Arrangements* of June 6, 2002. Editions de l'Université de Bruxelles: Brusel 2003, s. 266. ISBN 2-8004-1316-6.

¹⁵ Odôvodnenie (19) smernice o finančných zárukách.

¹⁶ Smernica o finančných zárukách článok 1 ods. (4) písm. (a).

¹⁷ Občiansky zákonník § 151me.

¹⁸ Zákon o cenných papieroch §53a a nasl.

listy a skladiskové záložné listy, ktoré zrejme nemožno považovať za nástroje peňažných trhov ani za obchodovateľné na kapitálových trhoch.¹⁹ V tejto oblasti možno len skonštatovať, že slovenský zákonodarca bol benevolentnejší ako predpisy Európskych spoločenstiev.

Presahovanie európskej úpravy. Problematickejšia je skupina finančných nástrojov, ktoré nie sú cennými papiermi. Medzi takéto nástroje patria podľa smernice o finančných zárukách práva k cenným papierom, najmä spoluvlastnícke práva. Tiež vo vzťahu k právam k príslušným cenným papierom podľa iných právnych poriadkov²⁰ bude v právnej praxi slovenských záložných veriteľov dôležité uvedomiť si, akému právnemu poriadku dané právo použitia cenných papierov podlieha, lebo slovenská legislatíva je v tejto oblasti pravdepodobne v rozpore s európskou a takéto použitie v rámci záložného práva neumožňuje.

Kvalifikované druhy zabezpečovacieho práva

Záložné právo. Smernica o finančných zárukách *expressis verbis* ustanovuje povinnosť členských štátov umožniť záložným veriteľom použiť kolaterál, ktorý je predmetom záložného práva, za podmienok v nej určených.²¹ Slovenské právo sa inšpirovalo zrejme len touto časťou smernice, keďže výslovne upravuje použitie kolaterálu iba v rámci záložného práva.

Zabezpečovacie prevody. V prípade zabezpečovacích prevodov je potrebné vychádzať zo všeobec-

ného výkladu povahy práv, ktoré boli postúpené alebo prevedené. Ak niekto nadobudol vlastnícke právo k určitému aktívu, očakáva sa, že jeho súčasťou je aj dispozičná zložka *ius disponendi*. Podobne postupník má v zásade právo disponovať s nadobudnutou pohľadávkou, prípadne právom.²²

Niekedy v slovenských právnych kruhoch vznikajú kvôli strohej právnej úprave pochybnosti o rozsahu práva zabezpečeného veriteľa nakladať s kolaterálom, ktorý je predmetom zabezpečovacieho prevodu. Existuje obava, či slovenské súdy nebudú zdôrazňovať zabezpečovaciu funkciu tohto inštitútu, čiže z neho vyplývajúcu povinnosť vrátiť zabezpečujúcej osobe po splnení zabezpečenej pohľadávky ten istý a nie len druhovo rovnaký kolaterál. Niektoré komentáre, aj keď s určitou rezervou, dokonca uvádzajú, že síce vlastníctvo nadobudnuté v rámci zabezpečovacieho prevodu práva „oprávňuje veriteľa rovnako ako akékoľvek iné vlastníctvo, avšak obsah tohto vlastníckeho práva spravidla veriteľ nevyužíva dovtedy, kým dlžník plní svoje povinnosti zo zabezpečovaných záväzkov“.²³

Podľa smernice o finančných zárukách by právo disponovať s takýmto kolaterálom nemalo byť zabezpečeným veriteľom upierané. Smernica síce napriek odporúčaniam právnikov z finančných trhov²⁴ túto problematiku explicitne nezachytila, ale ukladá členským štátom zabezpečiť, aby dohoda o zabezpečovacom prevode bola účinná v súlade s jej ustanoveniami.²⁵ To inými slovami znamená, že zabezpečený veriteľ má nadobudnúť plné vlastnícke právo so všetkými právami, ktoré inkorporuje, vrátane dispozičného práva, v súlade s príslušnou zmluvou. Smernica tiež vo vzťahu k zabezpečovacím prevodom upravuje problematiku záverečného vyrovnania ziskov a strát týkajúceho sa povinnosti vrátiť rovnocenný kolaterál. Povinnosť vrátiť rovnocenný kolaterál tiež naznačuje, že sa vychádza z predpokladu, že členské štáty umožňujú zabezpečenému veriteľovi používať kolaterál poskytnutý v rámci zabezpečovacieho prevodu práva.²⁶

Ak ako kolaterál pre zabezpečovací prevod slúži hotovosť, poskytuje sa v praxi prevedením na účet zabezpečeného veriteľa. Pri prevodoch z účtu na účet, podľa autora, nedochádza k postúpeniu pohľa-

¹⁹ Vo vzťahu k týmto nástrojom nie je zrejmé, či ich možno považovať za obchodovateľné na kapitálových trhoch, ako to vyžaduje smernica o finančných zárukách, aby spadali do jej pôsobnosti. Po prvé, je otázne, či je obchodovateľnosť týchto nástrojov potrebné chápať z právneho hľadiska ako právnu možnosť obchodovať s takýmito nástrojmi, alebo z hľadiska likvidity, čiže praktickej možnosti ich zobchodovania. Autor sa prikláňa skôr k právnej interpretácii. Po druhé, ak sa prikloníme k právnej interpretácii, význam tohto slova je možné len predpokladať, lebo ho ani smernica a ani zákon o cenných papieroch nepresňuje. Anglická doktrína napríklad považuje za obchodovateľný (*negotiable*) taký cenný papier, ktorý (i) možno previesť bez osobitných formalít, čiže stačí jeho odovzdanie alebo rubopis, a (ii) vo vzťahu ku ktorému dobromyseľný nadobúdateľ nadobúda cenný papier bez ohľadu to, či prevádzajúca osoba bola jeho vlastníkom alebo nie [pozri Benjamin, J.: *The Law of Global Custody*. Butterworths: London 1996, s. 16. ISBN 0 406 04836 3]. Je zrejmé, že v čase dematerializovaných cenných papierov ani takéto vymedzenie nepostačuje.

²⁰ Tieto práva boli zavedené do smernice hlavne v súvislosti s nepriamymi vlastníckymi systémami cenných papierov, kde má vlastníč len *interest*, voľne povedané právo vlastniť a nie vlastnícke právo

²¹ Článok 5 smernice o finančných zárukách sa vzťahuje na tzv. *security financial collateral agreement*.

²² Toto právo má za predpokladu, že danú dispozíciu nezakazuje zákon.

²³ Pozri Planka K. a kol.: *Občianske právo s vysvetlivkami*. 1. zväzok. Iura Edition: Bratislava 2005, s. 468a. ISBN 80-88715-07-5.

²⁴ Pozri stanovisko Európskej skupiny právnikov finančných trhov: www.efmlg.org/Docs/efmlg-statement.pdf, s. 4.

²⁵ Článok 6 ods. (1) smernice o finančných zárukách.

²⁶ Smernica o finančných zárukách článok 6 ods. (2).

dávky z účtu na inú osobu, pretože výsledkom prevodu je okrem zmeny veriteľa aj zmena dlžníka. Skôr možno, podľa autora, hovoriť o poukážke, v rámci ktorej má na príkaz zabezpečujúceho dlžníka jeho banka povinnosť vyplatiť príslušnú sumu dlžnú v rámci pohľadávky z účtu banke zabezpečeného veriteľa na účet zabezpečeného veriteľa. Ako dôsledok akceptácie tejto pohľadávky bankou zabezpečeného veriteľa voči banke zabezpečujúceho dlžníka vzniká zabezpečenému veriteľovi pohľadávka z účtu. Preto v prípade takéhoto zabezpečovacieho prevodu hotovosti nie je, podľa autora, presné hovoriť o zabezpečovacom prevode práva. Takáto interpretácia by bola možná, len ak by obe zmluvné strany mali účty v tej istej banke.

Ani smernica o finančných zárukách do tejto oblasti nevnáša viacej svetla, keďže hovorí o hotovosti ako o „peniazoch na účtoch alebo podobných právach na vrátenie peňazí, ako sú napríklad vklady na peňažných trhoch“.²⁷ Je však zrejmé, že účelom smernice o finančných zárukách bolo podradiť takéto zabezpečenie prostredníctvom prevodu hotovosti jej režimu. Toto vnímanie kolaterálu poskytnutého prostredníctvom prevodu hotovosti potvrdzujú aj publikácie týkajúce sa smernice o finančnom kolateráli.²⁸ Zdá sa teda, že peniaze poskytnuté na základe takejto zabezpečovacej dohody zabezpečenému veriteľovi môže tento veriteľ v zásade použiť a takéto použitie by malo byť uznané aj na Slovensku.

Repo obchody. Aktíva nadobudnuté v rámci repo obchodov podliehajú podľa odôvodnení smernice o finančných zárukách jej režimu.²⁹ Za repo obchod sa zjednodušene považuje súbor dvoch kúpnych zmlúv, kde sa v rámci prvej kúpnej zmluvy prevádza určité aktívum druhej zmluvnej strane a kde neskôr v rámci druhej kúpnej zmluvy rovnocenné aktívum druhá zmluvná strana predáva prvej zmluvnej strane za vopred stanovenú hodnotu. Táto hodnota spravidla zodpovedá kúpnej cene v rámci prvej kúpnej zmluvy zvýšenej o úrok.

Z takéhoto vymedzenia je zrejmé, že repo obchody majú z pragmatického hľadiska zabezpečovaciú funkciu, ale formálne samotné zabezpečením nie sú. Hoci na Slovensku existuje riziko, že by sa mohli súdy

pokúsiť takýto obchod reformulovať ako zabezpečovací prevod, tento postup sa nezdá byť správny.³⁰ Repo obchody rozoznávajú ako samostatný inštitút viaceré predpisy.³¹ Keďže v rámci repo obchodu nadobúda financujúca strana vlastnícke právo k prevádzanému aktívu,³² vyplýva z dispozičnej zložky tohto práva, že môže dané aktívum používať.

Zádržné právo. Zádržné právo, aj keď ide o zabezpečovací inštitút, nespadá do pôsobnosti smernice o finančných zárukách. Táto smernica sa vzťahuje na dohody o poskytnutí kolaterálu a nie na zabezpečenie vznikajúce priamo zo zákona. Preto sa na takéto právo nevzťahuje ani možnosť jeho použitia podľa slovenskej implementácie.

Povaha zabezpečenej pohľadávky

Záložné právo. Na Slovensku je možné zriadiť záložné právo na zabezpečenie tak peňažnej, ako aj nepeňažnej pohľadávky, pokiaľ je jej hodnota určitá alebo ju možno určiť kedykoľvek počas existencie záložného práva. Nezáleží pritom, či ide o existujúcu, budúcu alebo podmienenú pohľadávku.³³ Toto platí analogicky aj v oblasti posudzovania, či sa kolaterál zabezpečujúci takéto pohľadávky môže použiť. Týmto slovenský zákonodarca nielenže vyhovuje minimálnym požiadavkám smernice o finančných zárukách, ale ich aj presahuje. Smernica o finančných zárukách sa totiž vzťahuje len na záväzky na peňažné plnenie alebo odovzdanie finančných nástrojov a nie na iné pohľadávky.³⁴

Zabezpečovací prevod. Zabezpečovacím prevodom práva prípadne cenného papiera možno zabezpečiť splnenie záväzku³⁵ a zabezpečeným postúpením pohľadávky akúkoľvek pohľadávku,³⁶ obe bez ďalšieho spresnenia. Je zrejmé, že takýto záväzok

²⁷ Smernica o finančných zárukách článok 2 ods. (1) písm. (d).

²⁸ Pozri napríklad Morton, G.: *The Collateral Directive*. In: Raffan M.: *A Practitioner's Guide to EU Financial Services Directives*. City&Financial Publishing: London, First Edition. s. 179. V tejto publikácii Guy Morton spomína, že rovnocenný kolaterál poskytnutý vo forme hotovosti, t. j. pohľadávok z účtu, sa poskytuje prostredníctvom „platby tej istej sumy v tej istej mene“, čiže nie postúpením pohľadávky.

²⁹ Pozri odôvodnenie (3) smernice o finančných zárukách.

³⁰ Pozri Baláž, P.: *Právne aspekty derivátov, repo obchodov a pôžičiek cenných papierov*. PrF TU: Trnava 2005, s. 42.

³¹ Zákon o bankách § 59 ods. (1) písm. (e), opatrenie o kapitálovej primeranosti § 13 ods. (1) alebo zákon o konkurze a reštrukturalizácii § 180 ods. (1). Určite by bolo prínosom pre právnu istotu finančných trhov, keby riziko reformulácie bolo odstránené jednoznačne zákonom, ako to napríklad urobilo Holandsko vo vzťahu k dissimulácii repo obchodov ako záložné právo [pozri Rank W.: *Dutch repo law ends risk of recharacterization*. In: IFLR. Euromoney: London, November 2000, s. 14 – 17.].

³² Problematika je komplexnejšia v prípade repo obchodov s menami, kde sa obchodujú peniaze na účtoch.

³³ Občiansky zákonník § 151c ods. (1) a (2).

³⁴ Smernica o finančných zárukách článok 1 ods. (1) písm. (b), (c) a (f).

³⁵ Občiansky zákonník § 553 ods. (1); pre zabezpečovací prevod cenných papierov pozri § 53 ods. (1).

³⁶ Občiansky zákonník § 554.

alebo pohľadávky sa nemusia vzťahovať len na peňažné plnenie. Je však otázne, či pod nimi budú súdy rozumieť aj budúce záväzky a pohľadávky, prípadne podmienené záväzky a pohľadávky. Ak je ale možné takéto záväzky a pohľadávky zabezpečiť záložným právom, nie je dôvod ich vylučovať vo vzťahu k iným formám zabezpečenia.

Repo obchody. Pri repo obchodoch nemožno hovoriť o zabezpečenej pohľadávke, keďže formálne ide o dve kúpne zmluvy. Zaplatenie kúpnej ceny však predpokladá pohľadávku na peňažné plnenie.

Povaha zmluvných strán

Zabezpečený veriteľ. Oprávneným použiť kolaterál podľa režimu smernice o finančných zárukách je zabezpečený veriteľ. Tomuto osobitnému režimu nepodlieha právo zabezpečujúceho dlžníka použiť kolaterál, ktoré by mohlo hlavne prichádzať do úvahy v prípade záložného práva. Právo záložcu použiť záloh je upravené všeobecnými predpismi Slovenskej republiky mimo režimu smernice o finančných zárukách.³⁷

Kvalifikované inštitúcie. Pre možnosť použiť kolaterál v rámci režimu smernice o finančnom kolateráli je dôležitý aj charakter strán zabezpečovacieho zmluvného vzťahu. Aspoň jednou zo zmluvných strán musí byť kvalifikovaná, spravídla finančná inštitúcia.³⁸ Táto časť smernice o finančných zárukách bola hádam najdiskutovanejšou, keďže niektorí ministri spravodlivosti členských štátov žiadali vyňať z jej účinnosti nefinančné inštitúcie.³⁹ Nakoniec jej režimu podliehajú nefinančné inštitúcie, len ak sa tak členský štát rozhodne. Novelou zákona o cenných papieroch boli oproti pôvodnému zneniu zákona o cenných papieroch z osobitného režimu nefinančné inštitúcie vylúčené.⁴⁰

Podľa dôvodovej správy k novele⁴¹ cieľom tohto opatrenia je zabrániť, aby sa znižoval rozsah uplat-

nenia všeobecnej úpravy voči osobám, ktoré nemajú špecifiká podobné finančným inštitúciám, keďže na Slovensku ešte len pomerne nedávno prebehla komplexná reforma záložného práva.⁴² Je však škodou vylúčiť z okruhu strán, ktorých kolaterál je možné použiť, veľké nefinančné spoločnosti. Aj tieto spoločnosti totiž majú často vlastné oddelenia na riadenie likvidity, so zamestnancami s potrebným vzdelaním a skúsenosťami, takže by mohli výhody osobitného režimu uplatniť v prospech optimalizácie svojho financovania.⁴³ Bolo by teda tiež na prospech likvidity slovenského finančného trhu, ak by zákon umožňoval slovenským bankám použiť za určitých podmienok kolaterál, ktorý im takéto spoločnosti poskytnú.

Ak je kolaterál cenným papierom, novela fiktívne delí kvalifikované inštitúcie na dve skupiny. Do prvej, ktorú nazveme plne kvalifikované inštitúcie, patria centrálné banky členských štátov, niektoré medzinárodné investičné banky, banky, poisťovne, správčovské spoločnosti a podobne. Do druhej skupiny, čiastočne kvalifikovaných inštitúcií, patria hlavne iné regulované osoby, ktorých hlavným predmetom podnikania je nadobúdanie podielov na majetku, a niektoré subjekty v zúčtovacích a platobných systémoch. Z toho vyplýva, že do okruhu kvalifikovaných osôb nepatria ani všetky finančné inštitúcie pôsobiace na Slovensku. Zákonodarca podľa všetkého medzi kvalifikované inštitúcie nezaradil nad povinný rámec ani na európskej úrovni neregulované dôchodkové správčovské spoločnosti, v prípade ktorých pravdepodobne prevýšil záujem ochrany dôchodkov pred likviditou trhu.⁴⁴

Viacero osôb na jednej strane zabezpečovacieho vzťahu.

⁴² Pozri komentár k bodu 4 uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 283 z 20. apríla 2005 k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁴³ Aj pôvodný návrh smernice predložený Komisiou zrejme predpokladal dostatočnú sofistikovanosť väčších nefinančných spoločností. Komisia totiž vo svojom pôvodnom návrhu povinne podriaďovala smernici o finančných zárukách spoločnosti s aktívami presahujúcimi 100 miliónov EUR základného imania alebo 1 miliardu EUR brutto aktív [COM(2001) 168 final, 2001/0086(COD), s. 18].

⁴⁴ Zrejme cieľom zákonodarcu nebolo pod výraz „iná osoba ako soba podľa písmena c) podliehajúca obozretnému dohľadu, ktorej hlavným predmetom podnikania je nadobúdanie podielov na majetku podľa osobitného predpisu, ako aj osoba so sídlom v zahraničí s obdobným predmetom činnosti“ zaradiť dôchodkové spoločnosti, ale zahraničné investičné spoločnosti [§ 4 ods. (6) zákona č. 594/2003 Z. z. o kolektívnom investovaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v neskoršom znení], ktoré nemajú na Slovensku svoj ekvivalent.

³⁷ Pozri § 151i ods. (1) občianskeho zákonníka.

³⁸ Smernica o finančných zárukách článok 1 ods. (2), zákon o cenných papieroch § 53a ods. (1) a občiansky zákonník § 151me ods. (8).

³⁹ Devos, D.: The Directive 2002/47/EC on Financial Collateral Arrangements of June 6, 2002. Editions de l'Université de Bruxelles: Brusel 2003, s. 263. ISBN 2-8004-1316-6.

⁴⁰ Smernica o finančných zárukách článok 1 ods. (3).

⁴¹ Pozri uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 283 z 20. apríla 2005 k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

čných zárukách je tiež vylúčenie možnosti použiť kolaterál vo forme cenného papiera, ak aspoň jedna z osôb na strane záložného veriteľa alebo na strane záložcu nie je plne kvalifikovanou inštitúciou. Toto ustanovenie je pravdepodobne tiež v rozpore so smernicou o finančnom kolateráli. Nie je možné vylúčiť z osobitného režimu tejto smernice prípady, kde na jednej strane konajú len čiastočne kvalifikované inštitúcie, ktoré spadajú do pôsobnosti smernice.

V tomto štádiu vývoja práva nie je možné dať jednoznačnú odpoveď, či sa podľa smernice o finančných zárukách má vzťahovať právo použitia kolaterálu napríklad na záložné právo zriadené solidárne v prospech dvoch záložných veriteľov, z ktorých jeden je kvalifikovaná finančná inštitúcia a druhý nie je. Judikatúra si bude musieť vybrať, či sa prikloní k argumentu rozvoja finančných trhov v Európe, ktorý bol jedným z cieľov smernice, alebo k argumentu ochrany nekvalifikovanej inštitúcie, ktorý sa vyprofiloval počas schvaľovania smernice.

Dohoda o použití kolaterálu

Záložné právo. Ďalšou požiadavkou pre použitie zálohu je dohoda medzi účastníkmi záložného vzťahu, že záložný veriteľ môže kolaterál použiť. Takáto dohoda sa nevyžadovala pred poslednou novelou zákona o cenných papieroch, čo bolo v rozpore s európskou legislatívou a na hranici ústavnej a medzinárodnej ochrany vlastníckeho práva. Podmienenie použitia kolaterálu záložným veriteľom takouto dohodou si vyžiadala aj samotný trh.⁴⁵

Táto dohoda je v prípade záložného práva nutná.⁴⁶ Hoci podľa slovenskej legislatívy nie je nevyhnutné, aby v takejto dohode zmluvné strany určili rozsah, v akom môže záložný veriteľ kolaterál použiť, je možné takúto špecifikáciu v záujme právnej istoty len odporučiť. Podľa smernice o finančných zárukách totiž má byť umožnené použitie kolaterálu záložným veriteľom len v takom rozsahu, na akom sa zmluvné strany záložného vzťahu dohodli.

Na druhej strane je zaujímavé pravidlo novely, že anonymné obchody so založenými papiermi možno uzatvárať, len ak sa tak záložca dohodol v zmluve o založení cenného papiera. Z hľadiska európskeho práva nie je správne vyžadovať od zmluvných strán, aby explicitne dohodli možnosť anonymných obchodov so založenými cennými papiermi, ale stačí, ak

takéto použitie cenných papierov bude spadať pod všeobecnejšie formulovanú dohodu o použití založených cenných papierov. Napriek tomu je asi pragmatické vyhovieť tejto požiadavke slovenského práva, aby sa príslušné zmluvné strany vyhli prípadným nepríjemnostiam.

Záložný veriteľ môže, pokiaľ ho na to spôsob použitia kolaterálu podľa dohody so záložcom oprávňuje, použiť záloh aj na rôzne investície a tak profitovať zo zálohu, ktorý pôvodne patril záložcovi. Túto skutočnosť by si mali uvedomiť hlavne záložní dlžníci a buď náležite za poskytnutie tohto práva záložnému veriteľovi požadovať príslušne výhodný úrok na zabezpečenú pohľadávku, alebo v samotnej dohode o použití zálohu upraviť odmenu za poskytnutie tohto práva.

Zabezpečovacie prevody. V prípade zabezpečovacích prevodov by v zásade nemala byť dohoda o použití potrebná, lebo toto právo by malo vyplývať z nadobudnutého vlastníckeho práva. Avšak, ako už bolo spomenuté, v oblasti použitia kolaterálu prevedeného v rámci zabezpečovacieho prevodu právna úprava nie je najexplicitnejšia, preto je bezpečnejšie, aj keď možno nie nevyhnutné, aby zmluvné strany v zmluve o zabezpečovacom prevode výslovne upravili možnosť a rozsah prípadného použitia kolaterálu zabezpečeným veriteľom.

Repo obchody. V rámci repo obchodov dohoda o možnosti použiť prevedené aktívum nie je potrebná. Financujúca strana sa stáva vlastníkom prevedeného aktíva, pričom formálne toto vlastníctvo nie je poskytnuté ako zabezpečenie.

Záver

Aj keď existuje viacero rozdielov medzi smernicou o finančných zárukách a jej implementáciou, v zásade je možné splniť predpoklady na použitie kolaterálu tak, aby s ním následne mohol zabezpečený veriteľ nakladať. Je škodou, že zákonodarca pristúpil reštriktívne k niektorým z nich. Ako však bude ukázané v nasledujúcej časti tohto príspevku, pri nedostatočnej zrelosti tejto právnej úpravy problematika rozširovania pôsobnosti osobitného režimu použitia kolaterálu záložným veriteľom na ďalšie osoby nie je v súčasnosti najväčším problémom. V blízkej budúcnosti bude potrebné sústrediť sa hlavne na odstraňovanie prekážok, na ktoré naráža finančný trh pri samotnom použití kolaterálu zabezpečeným veriteľom a jeho vyrovnávaní sa so zabezpečujúcou osobou.

⁴⁵ Pozri napríklad stanovisko Európskej skupiny právnikov finančných trhov: www.efmlg.org/Docs/efmlg-statement.pdf, s. 4.

⁴⁶ Zákon o cenných papieroch § 53b ods. (1), občiansky zákoník § 151me ods. (5).

VÝVOJ ROZHODUJÚCICH MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV A KOMERČNÉHO POISŤOVNÍCTVA V KRAJINÁCH V4 V ROKOCH 1995 – 2004

MAĎARSKÁ REPUBLIKA

Ing. Darina Vološinová, Ing. Zuzana Bosáková, PhD., Ing. Eva Kafková, PhD.
 Ekonomická univerzita v Bratislave, PHF so sídlom v Košiciach

Cieľom tohto príspevku bolo na pozadí zmien makroekonomického prostredia sledovať vývoj rozhodujúcich ukazovateľov komerčného poisťovníctva v rokoch 1995 – 2004. Pomocou trendovej analýzy sme sa zároveň pokúsili o krátkodobú (ročnú) prognózu vývoja odvetvia poisťovníctva v spojitosti s predpokladným vývojom maďarskej ekonomiky ako celku.

V teoretickej rovine je problém objasnený v predchádzajúcich vydaniach časopisu BIATEC č. 8 a č. 9/2005.

Makroekonomické prostredie

Prvým rokom, ktorý sme sledovali z hľadiska makroekonomického vývoja bol rok 1995. Výsledky z tohto obdobia boli determinované predchádzajúcim vývojom, preto je potrebné ho v krátkosti naznačiť.

Ekonomika absorbovala mikroekonomický šok v podobe prijatia a simultánnej implementácie zákona o konkurencii a vyrovnaní, o bankách, o účtovníctve, o Národnej banke Maďarska a zákon o cenných papieroch v roku 1992. Tieto zákony boli v plnom súlade so západoeurópskymi štandardmi a dôsledkom bol celý rad bankrotov a likvidácií podnikov. Vedľajšími účinkami týchto zmien bol pomerne rýchly nárast miery nezamestnanosti (v roku 1995 – 9,3 a v roku 1996 až 11 %), pokles daňových príjmov do štátneho rozpočtu a výrazné zvýšenie výdavkov na podporu v nezamestnanosti. Do hospodárskej praxe sa podarilo implementovať skutočnú finančnú disciplínu, ale na druhej strane sa zhoršila fiškálna pozícia vlády a narastali negatívne tendencie vo vývoji platobnej bilancie. Takýto vývoj prebiehal aj v roku 1995, bol jednoznačne neudržateľný a vláda bola nútená prijať „balíček stabilizačných opatrení“, ktorého cieľom bolo vytvoriť podmienky pre ďalší udržateľný rast ekonomiky. Základným cieľom bolo zabezpečiť fiškálnu disciplínu na jednej strane a stabilitu bežného účtu na strane druhej.

Výsledkom bolo dosiahnutie tolerovanej úrovne fiškálnej nerovnováhy, začal sa proces oživenia hospodárstva a externej stabilizácie.

Zlepšenie fiškálnej pozície bolo nevyhnutnou podmienkou celkovej stabilizácie ekonomiky. Konsolidovaný vládny dlh, ktorý dosahoval úroveň až 90 % HDP sa podarilo znížiť na 60 %, keď na splatenie dlhu sa použili výnosy z privatizácie. Ďalším aspektom fiškálnej konsolidácie bolo zníženie výdavkov verejného sektora a nižšia miera prerozdelenia prostredníctvom verejných financií.

V roku 1995 bola realizovaná nová koncepcia menovej politiky, zodpovednosť za externú stabilitu sa presunula na fiškálnu politiku a centrálna banka sa mohla venovať svojmu primárnemu cieľu, ktorým bolo zníženie inflácie. Proces znižovania inflácie bol podporený zvoleným režimom riadenej devalvácie (crawling peg) s vopred ohlásenou mierou depreciácie s úzkym fluktuácnym pásmom. Postupne sa podarilo dosiahnuť zníženie jej medziročnej miery o 4 – 4,5 %. Po 12 rokoch dvojciferné inflácie sa v roku 2000 podarilo dosiahnuť infláciu na úrovni 9,8 % a naštartovať jej klesajúcu tendenciu.

Rok 2000 bolo možné z makroekonomického rámca hodnotiť celkovo ako vyrovnaný. Maďarsko spolu so Slovenskom v tomto ekonomickom priestore ako jediné dosiahlo viac ako 5 % tempá rastu HDP.

V roku 2001 sa vysoké tempo hospodárskeho rastu

Tab. 1 Vývoj hrubého domáceho produktu

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
HDP v b.c. (v mld. Ft)	5 689	6 894	8 541	10 087	11 394	13 172	14 850	16 740	18 574	20 216	21 601*
Rast (v %)	1,5	1,3	4,6	4,9	4,2	5,2	3,8	3,5	3,0	4,0	3,9**

*odhad lineárnym trendom, **odhad Maďarskej národnej banky (Magyar Nemzeti Bank)
 Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

Tab. 2 Vývoj inflácie a nezamestnanosti

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Inflácia (v %)	28,2	23,6	18,3	14,3	10,0	9,8	9,2	5,2	4,7	6,8	3,8
Nezamestnanosť (v %)	9,3	11,0	8,7	7,8	7,0	6,4	5,8	5,9	5,8	5,9	6,3

*odhad Maďarskej národnej banky (MNB)

Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

dosahované v predchádzajúcich rokoch spomalilo vplyvom poklesu zahraničného dopytu a zníženia investičnej aktivity súkromného sektora. Dopyt domácností a vlády sa tak stali hlavnými faktormi rastu. Zmena rámca menovej politiky na ciele inflácie a zmena kurzového režimu – nahradenie režimu posuvného zavesenia (crawling peg) plávajúcim kurzom – prispeli k zníženiu inflačných očakávaní a poklesu miery inflácie. Maďarsko vykázalo tiež nízku a klesajúcu mieru nezamestnanosti.

Od roku 2002 začali základné makroekonomické ukazovatele naberať negatívne tendencie, keď spotreba, výrazne podporená rastom miezd vo verejnom sektore a zvýšením minimálnej mzdy, expandovala viac ako dvojnásobne vyšším tempom (8 %) ako rast HDP (3,5 %).

Fiškálna politika bola v roku 2002 mimoriadne expanzívna, vysoký deficit verejných financií bol výsledkom jednak jednorázových výdavkov, ktoré súviseli so štatistickou preklasifikáciou veľkých mimorozpočtových položiek do ústredného rozpočtu, ale aj nárastom viacerých trvalých výdavkov, osobitne miezd a penzií, výdavkov na zdravotníctvo, sociálnych dávok a niektorých dotácií. Vláda bola nútená opätovne siahnuť k balíčku úsporných opatrení vo výške 185 mld. forintov. Reštrikcia zasiahla rezorty hospodárstva a obrany, zdravotníctva a školstva, vláda znížila investičné výdavky samospráv.

Silná apreciácia maďarského forintu, ako aj rast domáceho dopytu viedli k akcelerácii rastu dovozov a zhoršeniu vývoja na bežnom účte.

Ďalšie spomalenie rastu ekonomiky v roku 2003 bolo výsledkom nízkej investičnej aktivity a záporného príspevku čistého exportu. Dosiahnutý rast naopak podporila vysoká úroveň domácej spotreby, tlačaná fiškálnou expanziou a následným nadmerným rastom miezd vo verejnom aj súkromnom sektore. Príčinou prehĺbenia deficitu na bežnom účte boli oneskorené efekty straty konkurenčnej schopnosti v dôsledku predchádzajúcej silnej apreciácie forintu, ako aj vysoká úroveň dovozov podporovaná uvoľňovaním úspor obyvateľstva pod vplyvom neudržateľne veľkoryso dotovaného hypotekárneho systému financovania bývania.

Tab. 3 Vývoj priemernej hrubej mesačnej mzdy

Ukazovateľ (vo Ft)	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Nominálna mzda	38 900	46 837	57 270	67 764	77 187	87 645	105 049	122 453	137 000	145 357	166 107
Reálna mzda	27 891	35 830	46 789	58 141	69 468	79 055	95 384	115 963	126 340	125 456	100 284

*odhad polynomickej trendom

Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

Rok 2004 znamenal obrat, keď dosiahnuté relatívne vysoké tempo rastu ekonomiky Maďarska (4 %) bolo výsledkom výrazného zrýchlenia ekonomickej aktivity v druhom polroku. Rast oproti predchádzajúcim rokom nadobudol vyrovnanejší charakter. Zatiaľ čo rast súkromnej spotreby sa takmer o polovicu spomalil, rast investícií a najmä exportu sa zrýchlil tempom, ktorého výsledkom bol pozitívny príspevok externého sektora k rastu HDP. Hlavným faktorom tohto posunu bolo utlmenie neúmerne vysokého rastu reálnych miezd vo verejnom sektore, ktorý v ročnom priemere za tri predchádzajúce roky prevyšoval 10 %. Vývoj cien mal v prvom polroku rastúci trend spôsobený prevažne administratívnymi úpravami cien a daní, v druhom polroku najmä vďaka silnej apreciácii forintu inflácia klesala. Vývoj na trhu práce zaznamenal mierny pokles zamestnanosti, hoci miera nezamestnanosti sa podstatnejšie nezmenila a dosiahla 5,9 %. Verejné financie skončili v roku 2004 deficitom 4,5 % HDP, čo je o 1,7 % menej ako v roku 2003. Maďarská centrálna banka vzhľadom na zlepšujúce sa vyhliadky inflácie v priebehu roka 2004 znížila svoje kľúčové sadzby celkovo o 300 bázických bodov na 9,5 %.

Vybrané ukazovatele poisťovníctva

Jedným z významných ukazovateľov výkonnosti poisťovníctva ako jedného z odvetvia národného hospodárstva je toková veličina – predpísané poistné dosiahnuté za stanovené poistné obdobie. Objem predpísané poistného uvádza tabuľka 4.

Samotný vývoj odvetvia poisťovníctva je silne determinovaný vývojom objemu a dynamiky jedného z najdôležitejších ukazovateľov výkonnosti ekonomiky ako celku – hrubým domácim produktom (HDP). Túto kauzalitu sme testovali prostredníctvom korelačnej analýzy, kde predpísané poistné predstavovalo vysvetľovanú premennú a HDP vyjadrený v bežných cenách vysvetľujúcu premennú.

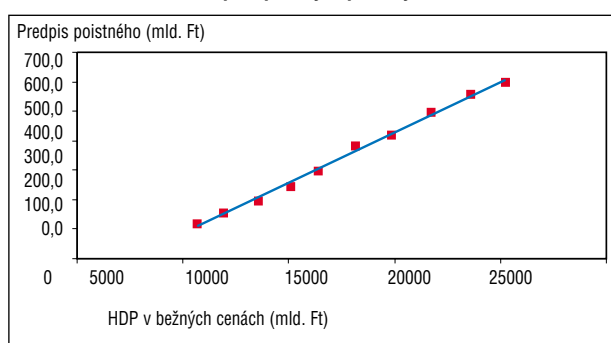
Tesnosť skúmanej závislosti je možné vyjadriť prostredníctvom koeficientu korelácie. Nameraná absolútna hod-

Tab. 4 Vývoj predpísaného poistného

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Predpísané poistné (v mld. Ft)											
Spolu	119,0	152,7	194,6	244,6	297,8	384,1	419,5	494,6	559,4	599,0	682,7
Životné	35,4	48,2	63,7	88,8	120,0	177,6	175,0	202,5	224,5	243,7	223,1
Neživotné	83,5	104,5	130,9	155,7	177,7	206,5	244,4	292,1	334,9	355,3	358,4
Predpísané poistné pripadajúce na 1 obyvateľa (vo Ft)											
Spolu	11 635	14 985	19 218	24 113	29 519	38 245	41 185	48 690	55 226	59 268	61 754
Životné	3 466	4 733	6 278	8 755	11 898	17 687	17 186	19 937	22 163	24 113	17 337
Neživotné	8 169	10 252	12 940	15 357	17 621	20 558	22 868	28 756	33 062	35 155	36 357

* odhad polynomickej trendom

Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

Graf 1 Závislosť medzi predpísaným poistným a HDP

Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

nota tohto koeficientu (0,99797) v tomto prípade indikuje existenciu veľmi tesnej lineárnej závislosti medzi predpísaným poistným a hrubým domácim produktom vyjadreným v bežných cenách (v b.c.). Vhodnosť modelu dokazuje aj vysoká hodnota koeficientu determinácie (0,9959), z ktorej vyplýva že až 99,59 % variability predpísaného poistného je vysvetlených variabilitou HDP (v b.c.).

Indikátorom rozvinutosti odvetvia poisťovníctva je poistenosť. Ide o ukazovateľ vyjadrujúci podiel predpísaného poistného na HDP (v b.c.). Z tabuľky 5 je zrejмый dlhodobý rastúci trend poistenosti, prerušený miernym poklesom v rokoch 2001 a 2004.

Koncentrácia maďarského poistného trhu

Z hľadiska koncentrácie patrí odvetvie poisťovníctva v ostatných siedmich rokoch k stredne koncentrovaným, dobre fragmentovaným sektorom maďarského národného hospodárstva. Dôkazom toho je nameraná hodnota Herfindalovo-Hirschmanovho indexu pohybujúca sa v intervale od 1000 do 1800. Na maďarskom poistnom trhu tak

Tab. 5 Vývoj poistenosti

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Poistenosť (v %)	2,09	2,21	2,28	2,42	2,61	2,92	2,82	2,95	3,01	2,96	2,77

* odhad polynomickej trendom

Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

neexistuje poisťovňa s dominantným postavením, ktoré by mohlo viesť k narušeniu fungovania trhových síl a následnému zlyhaniu trhu.

Poistné plnenie

V prípade vzniku poistnej udalosti uhrádza poisťovňa poistné plnenie v súlade s dohodnutými poistnými podmienkami vyplývajúcimi z uzavretých poistných zmlúv. Náklady na poistné plnenia poisťovní pôsobiacich na maďarskom poistnom trhu vykazujú v sledovanom období dlhodobý rastúci trend. V porovnaní s rokom 1995 došlo v roku 2003 k 4,5-násobnému nárastu objemu poistných plnení. Zatiaľ čo v odvetví životného poistenia bol tento nárast až 11-násobný, odvetvie neživotného poistenia zaznamenalo len 3,2-násobný nárast.

Technické rezervy

Vývoj predpísaného poistného, ako i nákladov spojených s úhradou poistných plnení sa premietol do dlhodobého rastúceho objemu technických rezerv tvorených poisťovňami za účelom budúceho krytia ich záväzkov vyplývajúcich z uzavretých poistných zmlúv.

V porovnaní s rokom 1995 nastal v roku 2003 až 6,3-násobný nárast objemu technických rezerv poisťovní pôsobiacich na maďarskom poistnom trhu. Zaznamenaný nárast je dokonca vyšší ako nárast v prípade predpísaného poistného (4,7-násobný), či poistných plnení (4,6-násobný).

Investičná činnosť poisťovní

Poisťovne ako subjekty trhu disponujú dočasne voľnými peňažnými prostriedkami, vznikajúcimi pod vplyvom

Tab. 6 Herfindhal-Hirschmanov index

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
HHI	2 089,76	1 959,78	1 874,74	1 795,66	1 728,84	1 590,68	1 577,16	1 560,05	1 480,13	1 354,45	1 159,81

* odhad polynomických trendom

Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

Tab. 7 Vývoj nákladov na poisťné plnenia v MR

Ukazovateľ (v mld. Ft)	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*	Index 03/95
Spolu	69,98	87,40	119,98	154,00	185,41	210,65	247,46	271,19	318,71	369,32	455,43
Životné poistenie	11,97	14,60	34,54	54,49	74,43	94,37	103,16	110,99	132,56	163,54	1107,44
Neživotné poistenie	58,01	72,80	85,44	99,51	110,98	116,28	144,30	160,20	186,15	205,78	320,89

* odhad polynomických trendom

Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

časového nesúladu medzi príjmami poisťného na jednej strane a výdavkami spojenými s úhradou poisťných plnení na strane druhej. Stávajú sa tak priamymi účastníkmi finančného trhu vystupujúcimi na strane ponuky.

Poisťovne tak svojou investičnou činnosťou determinujú nielen dynamiku vývoja ekonomiky a ekonomický rast, ale i celkovú výkonnosť ekonomiky.

Vývoj hodnôt podielu investícií realizovaných maďarskými poisťovňami na HDP Maďarska má rastúcu tendenciu. V porovnaní s prie-

Tab. 8 Objem technických rezerv poisťovní

Roky	Spolu (v mld. Ft)	Životné poistenie		Neživotné poistenie	
		mld. Ft	%	mld. Ft	%
1995	140,74	71,72	50,96	69,01	49,04
1996	180,78	99,02	54,77	81,76	45,23
1997	244,69	135,37	55,32	109,32	44,68
1998	338,31	199,03	58,83	139,28	41,17
1999	418,30	270,61	64,69	147,70	35,31
2000	529,33	346,80	65,52	182,53	34,48
2001	605,57	445,30	73,53	160,27	26,47
2002	770,98	545,88	70,80	225,10	29,20
2003	891,85	586,71	65,79	305,14	34,21
2004*	1 206,2	831,59	68,94	374,61	31,06
Index 03/95	633,70	818,01	x	442,15	x

* odhad polynomických trendom

Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

Tab. 9 Vývoj investičnej aktivity poisťovní

Ukazovateľ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Index 03/95
IČ (v mld. Ft)	170	222	300	414	490	626	760	906	1042	1188	613,92
TR (v mld. Ft)	141	181	245	338	418	529	606	771	892	1206*	633,70
IČ/TR.100 (v %)	120,61	122,97	122,61	122,34	117,16	118,34	125,57	117,54	116,84	98,52	96,88

* odhad polynomických trendom

Zdroj informácií: Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní (Mabisz) a vlastné výpočty.

mernou hodnotou zaznamenanou v 31 krajinách CEA – Comité Européen des Assurances v roku 2002 (48,8 %) je tento podiel ešte stále relatívne veľmi nízky.

Vychádzajúc zo sledovaného vývoja rozhodujúcich ukazovateľov poisťovníctva vo väzbe na základné makroekonomické ukazovatele možno na záver konštatovať, že jedným z významných determinantov rastu objemu predpísaného poisťného v období 1995 – 2004 bol rast reálnych miezd predchádzajúceho obdobia. V dôsledku, v súčasnom období uplatňovanej fiškálnej reštrikcie, tak môže dôjsť v blízkej budúcnosti nielen k poklesu reálnych miezd, ale aj k následnému zníženiu dynamiky rastu v odvetví životného poistenia. Predchádzajúce dlhotrvajú-

ce dvojciferné inflačné obdobie totiž ešte stále vyvoláva určitú mieru neistoty v ekonomickom správaní sa subjektov trhu z hľadiska úspor. To môže mať za následok pokles objemu predpísaného poisťného v životnom poistení, nakoľko jeho častým spoluproduktom sú rôzne formy investičného poistenia a pripoistenia.

Literatúra:

1. Výročné správy Maďarskej asociácie poisťovní – MABISZ, roky 1995 – 2004.
2. <http://www.aeaweb.org>
3. <http://www.mabisz.hu>
4. <http://www.mnb.hu>

65 ROKOV VYSOKOŠKOLSKÉHO EKONOMICKÉHO VZDELÁVANIA NA SLOVENSKU

doc. Ing. Marián Goga, CSc., Ing. Eva Kafková, PhD.

*V dňoch 24. – 25. novembra 2005 sa konala na Ekonomickej univerzite v Bratislave medzinárodná konferencia pri príležitosti osláv 65. výročia vzniku Ekonomickej univerzity v Bratislave. Na konferencii sa zúčastnilo mnoho vzácných hostí a vedúcich predstaviteľov ekonomického vysokého školstva na Slovensku. Konferencia, ktorá zavŕšila oslavy tohto významného jubilea, sa konala pod názvom **Vývoj ekonomickej teórie a vzdelávania, uplatnenie a perspektívy v SR. Cieľom konferencie bolo prezentovať vývoj ekonomickej teórie a vzdelávacieho procesu v európskom výskumnom a vzdelávacom priestore a analýzy procesov, ktoré sa uskutočňujú v podmienkach ekonomickej globalizácie.***

Počas dvoch dní rokovania odznelo mnoho zaujímavých referátov a príspevkov, ktoré sú zosumarizované v zborníku konferencie.

Na úvod konferencie vystúpil s príhovorom prof. Ing. Vojtech Kollár, CSc., rektor Ekonomickej univerzity v Bratislave, ktorý okrem uvedenia histórie Ekonomickej univerzity predložil aj nové výzvy, základné smery vývoja ekonomickej teórie a praxe v kontexte Európskej únie a svetového ekonomického rozvoja.

V prvej časti plenárneho rokovania sa konalo slávnostné odovzdanie pamätných medailí osobnostiam, ktoré sa významným spôsobom zaslúžili o rozvoj Ekonomickej univerzity v Bratislave.

V plenárnom rokovaní odzneli i ďalšie významné referáty prof. Ing. Petra Plavčana, CSc., z MŠ SR, ktorý uviedol prehľad vysokoškolského vzdelávania v globalizujúcom sa svete. Prof. Dr. hab. Aleksander Zeliáš, Dr. h. c. z Akadémie ekonomickej z Krakova, orientoval svoj príspevok na kritériá selekcie premenných ekonometrického modelu hromadného oceňovania nehnuteľností. Prof. Ing. Kajetána Hontyová, PhD., prorektorka EU pre vzdelávanie predniesla príspevok o kvalite vzdelávania a výchovy na EU.

Príspevok Prof. Ing. Rudolfa Siváka, CSc., dekana

Na obr. zľava: prof. Ing. Vojtech Kollár, CSc., (rektor EU), doc. Ing. Marián Goga, CSc., (prorektor pre vedu a doktorandské štúdium EU), prof. Ing. Karol Zalaj, CSc., (prorektor pre rozvoj – 1. prorektor EU) a doc. JUDr. Zbyněk Švarc, Fakulta medzinárodných vzťahov, Vysoká škola ekonomická, Praha, Česká republika. Foto: Archív EU

NHF EU v Bratislave bol pod názvom Význam ekonomickej vedy pre realizáciu transformačného procesu a ekonomických reforiem a prof. Ing. Jaroslav Husár, CSc., Mgr. ek., prezentoval ekonomiu v tomto storočí, pričom vyslovil potrebu nového ekonomického modelu.

Medzinárodná vedecká konferencia umožnila vedeckému fóru v rámci rokovaní v sekciách porovnávať a kriticky hodnotiť špecifiká, názory

a stanoviská k možným riešeniam doposiaľ otvorených problémov ekonomických reforiem v krajinách Európskej únie.

Prezentácia teoretických poznatkov, ako aj výstupov z riešených vedeckovýskumných projektov sa uskutočnila v piatich sekciách:

1. sekcia: Problémy vývoja ekonomickej teórie a ekonomických systémov,
2. sekcia: Problémy vzdelávania budúcich ekonómov a manažérov v podmienkach Európskej únie,
3. sekcia: Ekonomické reformy a vývoj ekonomiky obchodu a služieb v podmienkach globalizácie,
4. sekcia: Informatizácia v ekonomike na prahu 3. tisícročia,
5. sekcia: Politické súvislosti vstupu SR do Európskej únie.

Priebeh 1. sekcie vyhodnotil doc. Ing. V. Gonda, PhD., prodekan NHF EU. Konštatoval, že účastníci diskutovali o viacerých závažných témach, pozornosť venovali najmä otázkam teórie financií, inflácii, teoretickým aspektom priamych zahraničných investícií a alternatívam globalizácie.

S výsledkami činnosti 2. sekcie oboznámil účastníkov doc. Ing. M. Majtán, CSc., ktorý uviedol, že vzájomná výmena vedeckých poznatkov z predmetných oblastí, hľadanie východísk pri riešení výskumných projektov, ako aj nadviazanie a prehĺbenie vzájomných kontaktov s domácimi a zahraničnými univerzitami sa realizovala prostredníctvom rokovaní v siedmich podsekciiach.

V druhej sekcii pracovala aj jedna nemecká podsekcía Internationalen Management und Finanzen in der Europäischen Union. Na rokovaní sa okrem kolegov z domácich univerzít zúčastnili aj zástupcovia zahraničných ekonomických fakúlt, najmä PHF VŠE Praha, Akademia Ekonomiczna Katowice, EF VŠB Ostrava, ESF MU Brno.

Doc. Ing. V. Michalová, CSc. vyhodnotila priebeh 3. sekcie. Zdôraznila, že proces globalizácie prudko napreduje a vyžaduje si systémovú analýzu s včasnou reakciou na zmeny s cieľom minimalizácie negatívnych dopadov na národné hospodárstvo. Doc. Ing. R. Pardelová, PhD. zvýraznila najmä nutnosť budovania spoločnosti na vedomostiach, taktiež tvorbu a aplikáciu poznatkov kvantitatívnych metód súvisiacich so študijnými programami.

Doc. PhDr. F. Škvrnda, CSc., vyzdvihol aktuálnosť rozširovania interdisciplinárneho skúmania v týchto oblastiach:

- teoretické aspekty európskej integrácie,
- rôzne regionálne aspekty integračných procesov,
- problémy migrácie, bezpečnosti a národnostných faktorov,
- sociálno-ekonomické, právne a kultúrne problémy súvisiace s globalizáciou.

Závery medzinárodnej vedeckej konferencie boli zosumarizované do štyroch špecifických oblastí: ekonomickej teórie a ekonomických systémov, ekonomických reforiem a vývoja ekonomiky obchodu a služieb v podmienkach globalizácie, v oblasti informatizácie ekonomiky na prahu 3. tisícročia a v oblasti analýzy politických súvislostí vstupu SR do Európskej únie.

Spomenieme aspoň niektoré zo záverov v oblasti ekonomických reforiem. Napríklad v oblasti vývoja ekonomiky obchodu a služieb v podmienkach globalizácie vyplynuli z rokovania tieto závery:

- Globalizácia je bezprecedentné zvýšenie konkurenčného boja na makro a mikroúrovni. Z toho vyplýva, že slovenská ekonomika sa nesmie uzavrieť, ale naopak, čo najviac zapojiť do procesu globalizácie. Jed-

ným zo zásadných predpokladov globalizácie je liberalizácia svetového obchodu a služieb.

- Realizácia Lisabonskej stratégie, ktorá je implicitne založená na globalizácii a liberalizácii svetového obchodu, by mala viesť v konečnom dôsledku k zníženiu cien tovarov a služieb.
- Vláda SR musí deklarovať a realizovať snahu prilákať čo najviac ekonomických aktivít nie zvýhodneniami, ale priaznivým ekonomickým prostredím na podnikanie. Slovenský podnikateľský sektor musí preukázať schopnosť integrovať sa do svetovej ekonomiky, podporovať pozitívne a odstraňovať negatívne impulzy pre podnikateľské prostredie v SR.
- Proces globalizácie slovenskej ekonomiky musí byť systematicky analyzovaný na všetkých úrovniach vrátane medzirezortnej a v predstihu musia byť prijaté opatrenia v aktívnej politike zamestnanosti, ktoré dokážu včas reagovať a eliminovať negatívne dopady.
- Z hľadiska rozšírenia podnikateľských možností na Slovensku, za najdôležitejší predpoklad sa považuje existencia jednotného vnútorného trhu únie v službách. Slovenská republika sa zasadzuje za skoré prijatie návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o službách na vnútornom trhu s cieľom zjednotiť administratívne a právne predpisy pre voľný pohyb služieb v EÚ.
- Javí sa ako nevyhnutné prijať účinnú legislatívu (pre obchod), ktorá zabráni a prísne potrestá používanie praktík, poškozujúcich všetkých účastníkov trhu vrátane zákazníkov a likvidujúcich ich rovnosť šancí.
- Reakcia turizmu ako odvetvia a všetkých jeho zúčastnených subjektov na procesy globalizácie musí smerovať k používaniu potenciálnych šancí a členiu možných ohrození predovšetkým flexibilitou a využívaním špecifických daností.
- Výzvou pre Slovensko je stať sa aktívnou súčasťou procesu globalizácie s uplatňovaním predností a priorít, ktoré by viedli k trvalému povzneseniu vlastnej ekonomiky a krajiny a prispeli k riešeniu celosvetových problémov.
- Pre podnikateľské subjekty na Slovensku je výzvou na prahu 21. storočia uplatňovať vzťahový marketing a stratégiu perspektívy služieb ako faktora tvorby pridanej hodnoty a diferenciácie.

Konferencia, ktorá mala vysokú odbornú úroveň, poukázala na dlhý a plodný rozvoj vysokoškolského ekonomického vzdelávania na Slovensku, ale súčasne otvorila diskusiu o dôležitých otázkach ekonomického smerovania štátu, jeho začlenení sa do ekonomiky Európskej únie.

Z konferencie vyplynulo viacero podnetov pre hlbší rozvoj teórie i praxe v modernej, dynamicky sa rozvíjajúcej spoločnosti.

TÝŽDEŇ EURÓPSKEJ VEDY

VEDA, VÝSKUM, INOVÁCIE

doc. Ing. Štefan Čarnický, PhD.
dekan Podnikovohospodárskej fakulty v Košiciach

V dňoch 7. – 11. 11. 2005 sa v rámci Týždňa európskej vedy uskutočnili na Podnikovohospodárskej fakulte Ekonomickej univerzity v Bratislave so sídlom v Košiciach viaceré odborné podujatia pod názvom Veda, výskum a inovácie pod záštitou prof. Ing. Vojtecha Kollára, CSc., rektora Ekonomickej univerzity v Bratislave.

V utorok 8. 11. 2005 bol Deň otvorených dverí. Doc. Ing. Štefan Čarnický, PhD., dekan Podnikovohospodárskej fakulty EU so sídlom v Košiciach, na úvod oboznámil prítomných s profilom PHF EU v Košiciach. Ďalšie témy boli zamerané na poskytnutie informácií o riešených výskumných úlohách učiteľov fakulty v oblasti vedeckovýskumnej činnosti a jej výsledkoch dosiahnutých v ostatnom období a o možnostiach štúdia na PHF EU. Osobitný dôraz sa kládol na študentské mobility a spoluprácu so zahraničnými univerzitami.

Dňa 9. 11. 2005 Ing. Mária Andrejčíková, PhD. a prizvané odborníčky z organizácie SAIA poskytli študentom informácie o aktuálnych programoch študentských mobilit (Sokrates, akademické mobility, štipendiá a granty, štipendiá na základe bilaterálnych dohôd, program Akcia Rakúsko Slovensko – spolupráca vo vede a vzdelávaní, štipendiá DAAD do Nemecka, CEU štipendiá na postgraduálne štúdium MA, PhD.).

Týždeň európskej vedy vyvrcholil dňa 10. 11. 2005 sympóziom pod názvom Veda, výskum a inovácie s medzinárodnou účasťou a pod záštitou prof. Ing. Vojtecha Kollára, CSc., rektora EU v Bratislave. Sympóziom viedol prof. RNDr. Michal Tkáč, CSc., vedúci Katedry hospodárskej informatiky a matematiky.

Otvárací príhovor predniesol doc. Ing. Štefan Čarnický, PhD., dekan PHF EU, ktorý privítal všetkých zahraničných a domácich účastníkov. Vo svojom vystúpení vyzdvihol cieľ sympózia a zdôraznil nutnosť a možnosti prepojenia učiteľov a študentov fakulty s odborníkmi z podnikovej praxe pri spoločnom riešení podnikových výskumných projektov.

Hlavné referáty na konferencii predniesli: prof. Ing. Vojtech Kollár, CSc., rektor EU v Bratislave na tému Veda a kvalita vzdelávania na Ekonomickej univerzite v Bratislave, prof. Ing. Tatiana Varcholová, CSc., prodekan pre vedu a doktorandské štúdium PHF EU so sídlom v Košiciach predniesla referát Hlavné smery výskumu na PHF EU. Ďalší referujúci Ing. Ján Klein, obchodný riaditeľ, AXYS, a. s., Martin vystúpil s príspevkom nazvaným 3D efektívna cesta k zvyšovaniu konkurencieschopnosti podniku. Petr Kučera, generálny riaditeľ, Lužické strojárne, a. s., Želiezovce predniesol referát Prínos vzdelávania ako prostriedok zrovnoprávnení domáceho podnikateľa se zahraničnými investory.

Aktuálne boli tiež nasledujúce témy referujúcich: doc. Ing. Darina Palúšková, PhD., STU Stavebná fakulta Bratislava: Ekonomická analýza podmienok získavania certifikátu EMS v podnikoch stavebnej výroby, Michal Bečvář, Robert Bosch, České Budejovice : Rozvoj moderných metod při zvyšování kvality – Six Sigma.

Na druhý deň sympózia Veda, výskum a inovácie sa realizovali workshopy na jednotlivých katedrách PHF EU v Bratislave so sídlom v Košiciach, a to na katedre ekonómie, katedre manažmentu, katedre účtovníctva a financií, katedre marketingu a obchodu, katedre hospodárskej informatiky a matematiky, katedre cudzích jazykov.

Na workshope katedry ekonómie, ktorý viedla vedúca katedry Ing. Eva Kafková, PhD., boli prítomní pedagógovia, študenti i odborníci z hospodárskej praxe. Diskutovalo sa najmä na témy:

- význam podnikateľského plánu pre podnikovú prax,
- možnosti poistenia podnikateľských rizík na slovenskom poistnom trhu,
- vybrané problémy podpory regiónov,
- makroekonomický model spotreby SR,
- vonkajšie ekonomické prostredie firmy,
- verejné financie SR – problémy a vplyv na podnikovú sféru.

Účastníci venovali osobitnú pozornosť téme „Makroekonomický model spotreby SR“, ktorú s vysokou znalosťou problematiky prezentoval doc. Ing. Vladimír Gazda, PhD.

Cieľom workshopov všetkých katedier bolo rozvíjať doterajšie a nadviazať nové kontakty s odborníkmi z hospodárskej praxe. Intenzívnejšia spolupráca univerzitných pracovísk s hospodárskou praxou vytvorí predpoklady na zvýšenie kvality prác ŠVOČ, diplomových ale i doktorandských prác. Na konferencii bolo prítomných vyše 250 účastníkov.

Záverom možno konštatovať, že všetky podujatia tohto týždňa, ktoré realizovala Podnikovohospodárska fakulta EU v Bratislave so sídlom v Košiciach, boli na vysokej odbornej, tvorivej i komunikačnej úrovni. Svedčí o tom i výrazná účasť študentov. Diskusie vo všetkých workshopoch vytvorili priestor na „lámanie bariér“ v komunikácii: študent – pedagóg – odborníci z praxe.

ESKONTNÁ A HOSPODÁRSKA BANKA

Tridsaťročná história tejto banky sa utvárala mnohými fúziami a prechodmi do sfér záujmov rôznych peňažných inštitúcií a finančných skupín. Dňa 6. 11. 1910 založila Uhorská kolonizačná a parcelačná banka, úč. sp., Budapešť (Magyar telepitő és parcellázó bank r. t.), novú banku pod názvom Hospodárska a parcelačná banka, a. s. (vo firemnom registri uvedená ako Közgazdasági és parcellázó bank r. t. alebo Agrar- und Parzellierungsbank A. – G.). Jej správcom sa stal krajinský poslanec Gejza Szüllő. Akciový kapitál bol stanovený na 500 tisíc korún, avšak v r. 1916 ho kvôli stratám zredukovali na 350 tisíc korún. Od januára 1917 sa peňažný ústav premenoval na Közgazdasági bank r. t. (Volkswirtschaftliche Bank A. – G.), čiže na Hospodársku banku, úč. spol., Bratislava. Od tohto obdobia už patril do záujmových sfér Uhorskej eskomptnej a zmenárenskej banky (Magyar leszámítoló és pénzváltó bank, r. t., Budapest), jednej zo štyroch najvplyvnejších bánk v Uhorsku. Zaradil sa tým zároveň do záujmovej sféry Rotschildovcov. Akciový kapitál bol navýšený na 1,5 mil. korún.

Dňa 30. 12. 1921 odsúhlasilo valné zhromaždenie Hospodárskej banky, úč. sp., Bratislava spojenie s filiálkami Uhorskej eskomptnej a zmenárenskej banky v Bratislave a Košiciach, čím vznikla Eskontná a hospodárska banka (ESHB), vo firemnom registri Leszámítoló és közgazdasági bank r. t. alebo Eskompte und volkswirtschaftliche Bank, A. – G. Zároveň sa v tejto banke zmenilo zastúpenie sfér vplyvu, keď majoritný podiel akcií získala Tatra banka. Rotschildovský a maďarský kapitál si tu ale svoje záujmy zachoval. Akciový kapitál navýšili na 10 miliónov Kč, za predsedu správnej rady bol zvolený Vladimír Jesenský, generálny riaditeľ Tatra banky, podpredsedami sa stali Jozef Bun, riaditeľ Maďarskej eskontnej a zmenárenskej banky a Emil Popper, dlhoročný funkcionár Hospodárskej banky. V správnej rade boli mnohí známi predstavitelia slovenského peňažníctva, napr. Lajo Vanovič, Fedor Jesenský, Cyril Kresák. Generálnym riaditeľom Eskontnej a hospodárskej banky sa stal dlhoročný funkcionár Hospodárskej banky Albert Gestetner. Banka sídlila na dnešnom Hlavnom námestí a v tom čase mala jednu filiálku v Košiciach.

Stanovy z r. 1922 v odbore pôsobnosti spoločnosti uvádzali predovšetkým kúpu a predaj valút, zmieniek a poukázok na cudzozemské miesta, eskontovanie a reeskontovanie zmieniek a rozličných pohľadávok, povoľovanie krytých i nekrytých úverov, zakladanie alebo účasť na zakladaní hospodárskych podnikov. Generálny riaditeľ získal veľké právomoci.

V ďalších rokoch sa peňažný ústav neustále rozširoval. V r. 1924 prevzal likvidáciu stratovej Veľkotopolčianskej úvernej banky. Stala sa z nej filiálka Eskontnej a hospodárskej banky v Topolčanoch. Dňa 28. 6. 1926 sa uskutočnila

fúzia s Drevárskou bankou, úč. sp., Bratislava, akcie Drevárskej banky boli vymieňané za akcie ESHB v pomere 4 : 3. Znova došlo k navyšovaniu akciového kapitálu, a to na 17,5 mil. Kč. V r. 1927 prevzala ESHB všetky akcie vtedy stratovej Bratislavskej obchodnej a úvernej banky. Vlastnila ich do r. 1932.

V r. 1929 si ESHB zaistila väčšinu akcií podniku Valcové mlyny v Zemianskej Olči. V tom čase už bola afilovaným ústavom Tatra banky. V r. 1930 získala všetky akcie Novozámockej Sporobanky, úč. sp., Nové Zámky, ktorá sa zase stala afilovaným ústavom ESHB. Od roku 1926 vlastnila tiež akcie Ústrednej predajne dreva, úč. sp. v Bratislave, ktorú v r. 1920 založila Drevárska banka. Čoraz viac sa zaplietala do úverovania pochybných drevárskych transakcií. Príkladom môže byť tzv. Herinčovský prípad. Na Podkarpatskej Rusi zostala pre ESHB dubiózna pohľadávka okolo 200 tis. Kč na bilancovanie lesného projektu Deutschovský les. ESHB sa rozhodla pohľadávku využiť na zle odhadnutú investíciu vo výške 3 mil. Kč (preinvestovali však až vyše 6 mil. Kč) na vybudovanie lesnej dráhy z Chustu do Herinčova na zväžanie drevnej hmoty, ale podvodmi jej vlastných predstaviteľov, predovšetkým generálneho riaditeľa Gestetnera, i drevárskych „odborníkov“, s ktorými spolupracovala, skončila celá investičná akcia škandálom, vyšetrovaním a obrovskými stratami. Ústredná predajňa dreva už po r. 1933 nevykazovala žiadnu činnosť. V dôsledku škandálu Vladimír Jesenský odstúpil z miesta predsedu správnej rady a výročná správa z r. 1931 neuviedla žiadneho jeho nástupcu v tejto funkcii. Až v r. 1932 sa ním stal Emil Popper, súkromník a v r. 1933 vládny radca Dr. Igor Dula, ktorý potom viedol správnu radu až do r. 1938. V r. 1939 ho nahradil Dr. Ján Ďurčanský, verejný notár. Albert Gestetner však naďalej zostal hlavným riaditeľom.

V r. 1933 sa naplno prejavili dôsledky hospodárskej krízy, ale aj dôsledky zlých úverov a nevhodných transakcií, takže ESHB musela znížiť svoj akciový kapitál na 8,4 mil. Kč. Odpisy nedobytných pohľadávok sa robili už skôr, v r. 1922 na zasadnutí riaditeľstva banky odsúhlasili návrh na odpis 1,2 mil. Kč, o rok neskôr išlo o sumu 3,9 mil. Kč a v r. 1925 dokonca o takmer 11 mil. Kč. Od roku 1932 ESHB už nevyplácala dividendy a ročný zisk málokedy vyšší než 30 tisíc Kč len presúvala z roka na rok.

Dňa 30. 7. 1940 uznesením valného zhromaždenia na základe príkazu Ministerstva financií Slovenskej republiky z 15. 5. 1940 splynula s Tatra bankou. Akcie ESHB sa vymieňali za akcie Tatra banky v pomere 3 : 1. V miestnostiach ESHB vytvorila Tatra banka svoju filiálku. Pobočka ESHB v Košiciach po okupácii mesta maďarským vojskom v dôsledku Viedenskej arbitráže existovala ešte do r. 1942.

Mgr. Andrea Leková

FINANCIE A MENA

Študentská obec i širšia odborná verejnosť má možnosť oboznámiť sa s rozsiahlou publikáciou, ktorú môžeme nazvať „úvodníkom“ do finančnej vedy, zastávajúcej v rámci ekonomickej vedy významné postavenie. Táto vysoko odborne spracovaná publikácia, vydaná vo vydavateľstve IURA EDITION, spol. s r. o., v edícii Ekonómia, obsahuje rukopis renomovaného autorského kolektívu vysokoškolských učiteľov Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave.

Publikácia **Financie a mena** odráža významné zmeny, ku ktorým došlo od jej prvého vydania v roku 2003 v oblasti financií, meny, finančného trhu, bankovníctva, medzinárodných financií a poisťovníctva. Z formálneho hľadiska má 373 strán vrátane zoznamu literatúry a vecného registra, je vhodne členená na štyri tematické celky, pričom každý z nich sa delí na jednotlivé kapitoly.

Prvý, vstupný tematický celok, Všeobecná charakteristika financií a meny, objasňuje podstatu financií a meny, peňažnej zásoby a peňažných operácií. Ozrejmuje platobné peňažné operácie, subjektívnu stránku financií a členenie financií. Rozoberá pojmy a kategórie finančnej vedy.

V druhom tematickom celku **Financie** autori zvolili prístup k problematike financií členením na tri kapitoly. Kapitola podnikových financií stručne a v logickej nadväznosti približuje problematiku finančnej politiky podniku, základné východiská fungovania podniku, mechanizmus financovania podniku, hodnotenie a metódy hodnotenia efektívnosti kapitálových investícií ako aj rozdeľovanie výsledku hospodárenia podniku a oceňovanie podniku. Verejným financiám je určená rozsiahla tretia kapitola. Osobitný priestor venujú autori podstate rozpočtového hospodárenia, rozpočtovému procesu a rozpočtu Európskej únie. Vymedzujú verejné príjmy, verejné výdavky a ich vzájomné pôsobenie. Venujú pozornosť charakteristike, podstate a financiám štátnych účelových fondov, nadnárodným fondom a problematike financií verejných podnikov.

Mena je obsahom tretieho tematického celku. Je zostavený z piatich kapitol. V kapitole Peňažný obeh a mena autor stručne charakterizuje vývoj meny a menových systémov, venuje pozornosť menovej politike, jej definovaniu a vymedzeniu základných problémov, ktoré musí menová politika riešiť, kto vykonáva menovú politiku a aké nástroje pri uplatňovaní menovej politiky využíva. Kapitola Finančný trh ako súčasť finančného systému vymedzuje podstatu finančného trhu, jeho funkcie a zaoberá sa investíciami na finančných trhoch. Uvádza základné členenie finančného trhu a nástroje, ktoré sa na finančnom trhu využívajú, venuje sa sprostredkovateľom na finančnom trhu a ich funkciám. Kapitola Bankovníctvo zahŕňa problematiku bankového systému, rozoberá vplyv centrálnej banky na komerčné banky, venuje pozornosť komerčným bankám, ich členeniu, funkciám, postaveniu

v bankovom systéme a pôsobení komerčných bánk v rámci medzinárodnej regulácie a v podmienkach Európskej únie. Nebankoví sprostredkovatelia na finančných trhoch je témou nasledujúcej kapitoly, ktorá začína problematikou kolektívneho investovania a jeho podôb, špecifikami a výhodami kolektívneho investovania. Spoločnosti kolektívneho investovania a penzijné fondy sú ďalšou témou vrátane zásad investovania penzijných fondov. Autorka neobchádza ani problematiku burzy ako vrcholovej inštitúcie kapitálového trhu. Kapitola Medzinárodné financie rozoberá a vymedzuje obsah medzinárodných financií. Vymedzuje pravidlá a mechanizmy tvorby a riadenia menových kurzov a devízového trhu. Zaoberá sa problematikou medzinárodnej likvidity a devízovými rezervami. Kapitola pokračuje predstavením najvýznamnejších svetových peňažných inštitúcií. Venuje sa otázkam postavenia a funkcií Medzinárodného menového fondu, jeho základným úlohám, organizácii a štruktúre. Právam a povinnostiam členských štátov MMF, zdrojom a kapitálu MMF, umelej menovej jednotke SDR a úverom poskytovaným MMF. Z ďalších medzinárodných finančných inštitúcií venuje autorka pozornosť Medzinárodnej banke pre obnovu a rozvoj, jej organizácii, riadeniu a cieľom. V závere kapitoly autorka predkladá základnú charakteristiku Európskej menovej únie.

Štvrtý tematický celok **Poisťovníctvo** v troch kapitolách venuje pozornosť poisťovníctvu v dvoch rovinách. V rovine teoretickej a ako novej oblasti podnikania. V kapitole Systémy poisťných vzťahov autorka sprevádza čitateľa základnými systémami poisťných vzťahov v ekonomike, ktoré sa spravidla uplatňujú prostredníctvom komerčného poistenia a poistenia v sústave sociálneho zabezpečenia. Osobitná pozornosť je venovaná dôchodkovému poisteniu, jeho súčasnej reforme a novej koncepcii, ktorej súčasťou je aj dôraz na finančné prepojenie medzi sociálnym poistením a dlhodobým investovaním.

Publikácia kolektívu autorov Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave je napísaná prehľadným a pútavým spôsobom, na úrovni najnovších poznatkov vedy a praxe. Zaujme čitateľa logickosťou výkladu a uceleným prístupom k problematike, akým nesporne finančná veda je.

Ing. Urban Kováč

Z ROKOVANIA BANKOVEJ RADY NBS

Dňa 15. novembra 2005 sa uskutočnilo 52. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS schválila návrh novely zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len "zákon o bankách").

Podstatou návrhu sú úpravy a upresnenia zákona o bankách tak, aby zohľadnil doterajšie poznatky a skúsenosti Národnej banky Slovenska a Ministerstva financií SR z vykonávania bankových obchodov v komerčných bankách ako aj z výkonu bankového dohľadu. Pri tom sa navrhuje povinnosť bánk a pobočiek zahraničných bánk informovať klientov pri uzatváraní každej písomnej zmluvy o všetkých nákladoch klienta voči banke, respektíve o výnosoch v prospech klienta. Zároveň sa navrhuje uložiť komerčným bankám a pobočkám zahraničných bánk povinnosť, aby informácie o cenách svojich bankových obchodov zasielali Ministerstvu financií SR a Národnej banke Slovenska s tým, že Národná banka Slovenska bude zaslané informácie centrálne zverejňovať na svojej internetovej stránke.

Schválený návrh novely ďalej vytvára právne predpoklady na vzájomné poskytovanie informácií medzi bankami o klientoch, na ktorých sa vzťahujú medzinárodné sankcie zabezpečujúce medzinárodný mier a bezpečnosť, t. j. o klientoch, s ktorými môže byť spojené riziko financovania terorizmu a prípravy teroristických akcií, a tiež o klientoch, ktorí vykonávali neobvyklé obchodné operácie. Účinnosť tohto návrhu novely zákona o bankách sa navrhuje od 1. marca 2006.

- BR NBS prerokovala a schválila Priebežnú účtovnú závierku a Správu o výsledku hospodárenia NBS k 30. septembru 2005.

Národná banka Slovenska vykázala k 30. septembru

2005 zisk vo výške 13,9 mld. Sk. Zisk bol ovplyvnený najmä vývojom kurzu domácej meny voči americkému doláru.

- BR NBS prerokovala žiadosť Asociácie bánk (ako zriaďovateľa Stáleho rozhodcovského súdu Asociácie bánk) o predchádzajúci súhlas Národnej banky Slovenska s návrhom nového Štatútu Stáleho rozhodcovského súdu Asociácie bánk a s návrhom nového Rokovacieho poriadku Stáleho rozhodcovského súdu Asociácie bánk pred ich zverejnením v Obchodnom vestníku.

Nový Štatút Stáleho rozhodcovského súdu Asociácie bánk a nový Rokovací poriadok Stáleho rozhodcovského súdu Asociácie bánk nadobudne platnosť dňom zverejnenia v Obchodnom vestníku a účinnosť 15 dní po dni zverejnenia v Obchodnom vestníku.

- BR NBS rozhodla o zmene času stanovovania a zverejňovania kurzov peňažných prostriedkov v cudzej mene a forwardových kurzov. S účinnosťou od 2. 1. 2006 s platnosťou na ďalší pracovný deň sa budú kurzový lístok Národnej banky Slovenska a forwardové kurzy zverejňovať na internetovej stránke Národnej banky Slovenska www.nbs.sk o 14.50 h a nie ako to bolo doteraz, o 12.00 h. Kurzový lístok Národnej banky Slovenska bude platný od nasledujúceho pracovného dňa.

Dňa 29. novembra 2005 sa uskutočnilo 54. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS prerokovala Situačnú správu o menovom vývoji v SR za október 2005 a rozhodla o ponechaní úrokových sadzieb na úrovni 2,0 % pre jednoduchové sterilizačné obchody, 4,0 % pre jednoduchové refinančné obchody a 3,0 % pre dvojtýždňové repo tendre s obchodnými bankami.

Tlačové oddelenie OVI NBS

TLAČOVÉ SPRÁVY

Vláda SR chválila nových členov Bankovej rady NBS

V súvislosti s prechodom kompetencií Úradu pre finančný trh (ÚFT) na Národnú banku Slovenska (NBS) od januára 2006 vláda SR schválila dňa 30.

novembra 2005 troch nových členov Bankovej rady NBS. Novými členmi, ktorí rozšírili počet doterajších členov rady zo 7 na 10, sú predseda rady ÚFT Jozef Makúch, podpredseda rady ÚFT pre dohľad nad kapitálovým trhom Slavomír Šťastný a Ľudovít Ódor z Inštitútu finančnej politiky Ministerstva financií (MF) SR.

„Sú to ľudia, ktorí dlhodobo pôsobia na finančnom trhu, majú svoje skúsenosti a vedomosti. Očakávam od nich, že budú platnými členmi Bankovej rady,“

uviedol pre TASR po rokovaní vlády guvernér NBS Ivan Šramko.

Zdroj: TASR

Slovenská koruna vstúpila do ERM II

Po dohode ministrov financií krajín eurozóny, prezidenta ECB a ministrov financií a guvernérov centrálnych bánk Cypru, Dánska, Estónska, Litvy, Lotyšska, Malty, Slovinska a Slovenska dňa 25. novembra 2005 vstúpila slovenská koruna do Mechanizmu výmenných kurzov ERM II.

Centrálna parita koruny voči euru bola stanovená na úrovni 1 euro = 38,4550 Sk.

Koruna bude v ERM II využívať štandardné fluktučné pásmo $\pm 15\%$ okolo centrálnej parity. Spodná hranica pre povinné intervencie je 32,6868 SKK/EUR a horná hranica je 44,2233 SKK/EUR.

Pri vstupe do ERM II sa Slovensko zaviazalo naďalej uskutočňovať zdravú fiškálnu politiku a podporovať taký vývoj miezd, ktorý bude v súlade s rastom produktivity. Táto politika je plne v súlade s Konvergenčným programom Slovenskej republiky a Menovým programom NBS.

Vstup do ERM II je zo strany európskych partnerov potvrdením, že hospodárske politiky na Slovensku vytvárajú stabilné prostredie. Kurzová stabilita jednotlivých štátov Európskej únie je spoločným záujmom všetkých členov.

Centrálna parita bola stanovená na úrovni trhového kurzu. Členstvo v ERM II a stanovená centrálna parita by mali prispieť k stabilizácii kurzového vývoja slovenskej koruny a nominálnej konvergencii. Zároveň podporia aj stabilný rozvoj slovenského hospodárstva.

Vstup do ERM II je významným krokom v procese zavedenia eura v SR. Vstupom do ERM II sa začína druhá etapa tohto procesu. Táto etapa by sa mala skončiť splnením maastrichtských konvergenčných kritérií. Završením celého procesu bude prijatie eura ako zákonného platidla v Slovenskej republike.

Tlačové oddelenie OVI NBS

Výsledky verejnej ankety o eurových minciach

Vo verejnej ankete Národnej banky Slovenska o výtvarných návrhoch na slovenské strany eurových mincí získal najsilnejšiu podporu Dvojkríž na trojvrší, nasledovaný Kriváňom a Bratislavským hradom. Vyplýva to z konečných výsledkov 9-dňovej verejnej ankety NBS.

Z celkového počtu 140 653 hlasov zaslaných za niektorý z desiatich predložených návrhov získal Dvojkríž na trojvrší 33 068, Kriváň 24 589 a Bratislavský hrad 21 792 hlasov. Najmenej hlasujúcich uprednostnilo návrh Keltská minca Biatec, ktorý podporilo necelých 6 tisíc hlasujúcich. Občania mohli hlasovať vo verejnej ankete od 12. do 20. novembra 2005 prostredníctvom internetu, krátkych textových správ alebo volaní z pevných telefónnych línií.

„Národná banka Slovenska ďakuje všetkým občanom, ktorí o výber návrhov prejavili záujem a do ankety sa v takom vysokom počte zapojili.“

O tom, ktorý výtvarný návrh alebo návrhy budú na slovenských

eurových minciach zobrazené, rozhodne Banková rada NBS do konca decembra tohto roka. Ako vyhlásil guvernér NBS Ivan Šramko, pri jej rozhodovaní názor verejnosti bude silným argumentom.

Spoločná mena euro začne na Slovensku platiť 1. januára 2009. Národná banka Slovenska odhaduje, že eurových mincí so slovenskými stranami bude potrebné vyraziť okolo 400 miliónov. Tieto mince budú od roku 2009 obiehať vo všetkých krajinách eurozóny.

I. Barát

Poradie	Číslo a názov návrhu	Počet hlasov
1.	1. Dvojkríž na trojvrší	33 068
2.	7. Kriváň	24 589
3.	4. Bratislavský hrad	21 792
4.	6. Spišský hrad	14 962
5.	10. Sv. Cyríl a sv. Metod	13 204
6.	3. Kríž z Veľkej Mače	7 340
7.	8. Madona s Ježiškom z Kremnice	7 138
8.	5. Panenská veža hradu Devín	6 424
9.	9. Madona s Ježiškom z hl. oltára farského kostola v Levoči	6 203
10.	2. Keltská minca Biatec	5 933
	Súčet všetkých hlasov	140 653

Vývoj ekonomiky a zavedenie eura v SR

Dňa 10. novembra 2005 sa uskutočnilo pracovné stretnutie guvernéra NBS Ivana Šramka a viceguvernerky NBS Eleny Kohútikovej so zástupcami Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení SR a Zväzu zamestnávateľov energetiky SR.

Guvernér NBS Ivan Šramko na stretnutí oboznámil zástupcov zväzov s aktuálnym makroekonomickým vývojom na Slovensku a strednodobou prognózou Národnej banky Slovenska.

Viceguvernerka NBS Elena Kohútiková vysvetlila aktuálny stav prípravných prác v procese zavedenia eura na Slovensku a objasnila úlohy vyplývajúce z Národného plánu zavedenia eura v SR na najbližšie obdobie.

Na obr. zľava: E. Kohútiková, viceguvernerka NBS, I. Šramko, guvernér NBS a T. Malatinský, prezident AZZZ a ZZES

R. Kráľ, foto: V. Tonka

Aktuálne o menovej politike a vstupe SR do eurozóny

okrem iného podrobnejšie zamerali na vývoj inflácie, ktorá je jedným z kľúčových ukazovateľov využívaných pri kolektívnych vyjednávaníach so zamestnancami o raste miezd. I. Šramko a E. Kohútiková v tejto súvislosti upozornili, že plánovaný rast miezd v národnom hospodárstve by mal odrážať očakávanú infláciu a nie index rastu cien v minulom období.

I. Barát, foto: P. Kochan

Guvernér NBS Ivan Šramko usporiadal dňa 16. novembra 2005 v kongresovej sále NBS pracovné stretnutie s predstaviteľmi podnikateľských a zamestnávateľských zväzov a združení. Spolu s viceguvernerkou NBS Elenou Kohútikovou prítomným manažérom prezentovali prehľad o histórii menovej politiky NBS od roku 1993 a tiež aktuálne témy súvisiace predovšetkým so zavedením eura v SR. Vo svojich príspevkoch sa

